

Iz sodnijskega življenja.

Mikavne povesti iz življenja hudodelnikov.

Po spominu starega pravnika.

Spisuje

Jakob Aléšovec.

Ponatis iz „Novic“.

V LJUBLJANI.

Založil pisatelj. — Natisnili J. Blaznikovi dediči.

1874.

94664

... ..

... ..

...

94664

D 1958/1949

...

...

I.

Poštna nakaznice.

Mesto J. na spodnjem Avstrijskem je precéj važno za trgovino, ima mnogo kupcev in ker je tudi njegova okolica jako prijetna in zrak posebno na pljučih bolnim zeló ugoden, ni se čuditi, da leto za letom dobaja tje in biva čez poletje tam mnogo tujcev; ravno tako se ustavljajo tam različni kupčijski potovalci, ponujajoči blago svojih fabrik ali trgovinskih zalog ondotnim kupčevalcem.

Vse ostaja vsaj začasno pri velikem gostilničarju, katerega bomo Mlinar imenovali. Njegov hôtél je izgled hôtélov po naglavnih mestih, popotnik dobi vse, kar si želi, in njegova gostilnica je prevedena z najizvrstnimi sortami vina in najslajša jedila se naročujejo v njegovi kuhinji. Od šampanjca do navadne kislice, od divjega petelina in fazana do navadne piške, — vse to se dobiva pri njem in na to je on dokaj ponosen.

Nekega večera se pripelje z brzovlakom tujec, kateri si dá pokazati najboljšo sobo in naroči pri kletarju dobro večerjo, ki naj se mu prinese v sobo. Pravi, da je vtujen po dolgem potovanji in ne misli ta večer več zapustiti sobe in to tem manj, ker mu je mesto popolnoma neznan.

Mlinar sam, kateremu se ne zdi sramotno streči svojim gostom, se podá s kletarjem k tujcu in praša, kako vino bi se mu zdelo primerno. Pri tem začne naštevati vse svoje sorte po vrsti.

„Ostaniva pri šampanjcu“, ga vstavi tujec, „tega vina sem že navajen, ker je povsod enako; na drugo

zmes se ne morem prav zanesti. Buteljo šampanjca toraj!“

Gostilničar gré za kletarjem, a kmalu se vrne z buteljo šampanjca, katero postrežljivo z umno roko odmaši.

„Bo sicer še kaj všeč gospodu?“ vpraša, ko je nalil gostu prvo kupico.

„Nocoj ne bom potreboval več,“ pravi tujec, „pač pa bi mi zeló vstregli, ako bi mi vedeli za kako privatno stanovanje, ker mislim nekoliko časa si v tem mestu od svojih opravil odpočiti. Hrano bom jemal se vé da, pri vas,“ nadaljuje, ko vidi, da se gostilničarjev obraz nekoliko zatemni, „stanoval bi pa rajši kje drugod, ne zarad morda niže cene, haha, samo zato, ker se mi stanovanje v tako zeló obiskovanem hôtelu, kakor je vaš, malo prenemirno, nepokojno zdi, jaz pa bi bival rad v tibem kraju.“

„Hm, hm,“ odgovori gostilničar, „bom še nocoj dal povelje, da se poprašuje. Jutri mi bo morda že mogoče, vam vstreči z ugodnim poročilom.“

„Pristavim še enkrat, da zarad najemščine mi ni,“ pravi tujec. „Jaz sem navajen gledati bolj na vse drugo, kakor na denar.“

Gospod Mlinar se prikloni ponižno ter odide. Drugi dan naznani on sam lastnoustno svojemu gostu, da se mu je posrečilo najti stanovanje, katero bo po njegovih ponižnih mislih gospodu ugodno.

„Dobro in hvala vam za trud,“ reče tujec na to in pristavi: „Pošljite mi hišnika z računom, da poravnam svoj dozdanji račun!“

„O, se ne mudi, častiti gospod,“ mede gostilničar, „saj boste pri meni obedovati blagovolili —“

„Gotovo, dokler bom tu,“ je odgovor; „toda moja navada je, vse sproti plačevati in te navade ne bom popustil.“

„Kakor vam drago,“ pravi gostilničar in gre. Kmalu za njim vstopi kletar, kateri mu predloži račun.

„Petnajst goldinarjev vsega skup,“ pravi tujec, pogledavši podolgasti list.

„Dovolite, milost,“ si drzne opomniti kletar, „soba, večerja —“

„Ne mislite, da se mi zdi to preveč,“ ga vstavi tujec in izleče veliko denarno listnico iz žepa, „marveč račun je nizek.“

S tem podá kletarju dva desetaka, iz katerih se pripravljata ta nazaj dati.

„Pustite malenkost,“ pa pravi tujec, „marveč pre-skrbite mi koga, ki mi pokaže stanovanje in nese mojo robo z menoj.“

Služni duh se prikloni do tal in pravi:

„Spodej že stoji naša kočija vam na razpolaganje in po vašo robo bo hitro prišel hôtelni strežaj.“

Tujec se odpelje v novo stanovanje, gostilničar pa in kletar se priklanjata še, dokler je kočije kaj videti.

Za tem je hodil tujec k obedu vsaki dan na tanko ob pol treh, si izbiral najboljša jedila in pil vselej buteljo šampanjca. Za to je dal kletarju vsako opoldne desetak, iz katerega ni hotel nič nazaj. Zvečer je prihajal ob desetih in dajal natakariju za zrezek in malo buteljo šampanjca po petaku, iz katerega ravno tako ni hotel nič nazaj. Se vé da sta na ta način kletar in gostilničar dobila strašno misel o njem in da se je zbudila njuna radovednost; toda zdelo se je obema predrzno in nespodobno popraševati ga po njegovem stanu in drugih okoliščinah. Da mu je ime Engelbert Breier, ito sta izvedela po karti, katera mu je iz žepa padla, in da je strašno bogat, o tem sta bila prepričana po vsem, kar sta videla.

To je trpelo kakih štirinajst dni, kar pride tujec nekega večera brž po sedmi uri, toraj za-nj nenavadni čas, v gostilno sobo. Kakor po navadi si naroči buteljo šampanjca, katero mu krčmar sam prinese. Ko jo odmaši, vidi, da ima tujec pred sabo telegram. Da bi se ne zdel nesramen ali silen, se hitro odmakne, pa tujec, ki je navadno le malo govoril, se takrat obrne proti njemu in ga nagovori:

„Gospod Mlinar!“

Gostilničar, vesel, da ima njegov gost enkrat namen spustiti se ž njim v razgovor, hitro pristopi.

„Gospod Mlinar,“ nadaljuje tujec, „tu me vidite v silni zadregi; skoro ne vem, kaj mi je storiti.“

„O, prosim, kar je v moji moči —“, odgovori krčmar radovoljno.

„Jaz bi potreboval le vašega svéta,“ prične tujec zopet. „Tù vidite telegram, kateri me kliče na Dunaj v silnih rodovinskih zadevah in sicer bi moral v tem hipu odpotovati.“

„Brzovlak odide čez poldrugo uro,“ opomni krčmar, pogledavši na svojo zlato žepno uro.

„Telegram mi je prišel ravno zdaj, sicer bi ne bil v zadregi —“

„Oprostite, če je zadrega denarna, moja kasa vam je na razpolaganje.“

„Tega ne zahtevam,“ pravi tujec, „jaz bi le rad, da bi mi pomagali s svetom. Glejte tù“ — v tem izleče iz svoje listnice štiri poštne nakaznice — „so mi došli včeraj po pošti mesečni dohodki, v štirih nakaznicah po 1000 gold. Ker pa še danes nisem potreboval denarja in se nisem nadjal, da mi bo tako hitro treba odpotovati, še nisem šel na pošto jih zamenit za gotovino. Zdaj pa je poštna kasa že zaprta, toraj bi bilo brez vspeha, ako bi se tam oglasil.“

„Da, da, zdaj je že zaprta,“ opomni gostilničar, vnovič pogledavši na uro.

„Moja prošnja do vas bi toraj bila, da bi mi, ker vam je mesto znano, imenovali kakega denarnega trgovca, kako banko, ki bi mi na te izkaznice, ko jih podpišem, izplačala nakazani znesek proti navadni proviziji, se ve da.“

„Bojim se, da bi ne bilo povsod že zaprto. Morda bi jaz smel vam ponuditi svojo kaso?“ vpraša gostilničar počasno.

„Vas bi ne hotel nadlegovati“, odgovori tujec, „dasiravno je, kakor vidite, stvar čisto poštna. Nakaznice so oddane v M., kar kaže poštni štampelj, in prišle včeraj sem; tù so tudi zapisne številke došle pošte. Le mojega podpisa še manjka, ker, kakor sem omenil, nisem nadjal se, da mi bo danes treba še denarja.“

„Prav srečnega se štejem, da je meni mogoče, vam vstreči. Ravno danes sem dobil veči znesek, navadno nimam dosti gotovine v kasi. Če vam je toraj drago le par minut počakati —“

Gostilničar hiti iz sobe, a čez par trenutkov pride nazaj in položi znesek 4000 gold. v večih bankovcih pred tujca na mizo.

„Vam si skore ne upam ponuditi provizije,“ pravi ta in vtikuje bankovce v svojo listnico, „toda —“

„Prosim, mi je velika čast, da vam morem skazati prijaznost, sicer bi bila to le kupčija,“ se izgovarja Mlinar.

„Zdaj mi je le še podpisati nakaznice.“

„Nikakor ni potrebno,“ hiti gostilničar z odgovorom, „vaše imé in potrdilo —“

„Varnost mora biti, prijatelj“, vgovarja tujec, „vrh tega mi nakaznice ne hasnijo nič in morda me opravila dalje časa na Dunaji pridržé. Dajte mi peró in črnilo in jutri pošljite na pošto, tako je stvar najprej pri kraju. Vrnivši se nazaj se vam bom že še drugače hvaležnega skazal.“

Mlinar prinese pero in črnilo in tujec podpiše nakaznice z glatkimi, lepopisnimi črkami „Engelbert Breier“, ter podá jih Mlinarju, plača kakor navadno z desetakom in gré, spremljen po globokih priklonih kletarja in ljegovega gospoda. Zunaj se vsede v voz fijakarja, kateremu veli ga peljati na železnico, in se odpelje. — — — — —

Jaz sem bil takrat preiskovalni sodnik v tistem mestu. Ura je tekla proti desetim zjutraj, ko sem sedel v svoji pisarni prebirajoč velik zvezek aktov neke prav zamotane preiskave, kar potrka nekdo na vrata in ne čakajoč mojega „noter“, vstopi dobro mi znan gostilničar Mlinar plabega obraza in nemirnega bitja, brisajoč si pot iz obraza.

Grem mu naproti in ga nagovorim:

„Kaj pa je vas pripodilo v te vam nenavajene prostore?“

„Oh, gospod svetovalec,“ sopiha Mlinar, „pomagajte mi! Ogoljufan sem, strašno osleparjen, — za 4000 glđ.“

„Ni mogoče!“ odgovorim jaz strmeč.

„To se je tudi meni zdelo, posebno po teh nakaznicah.“ S temi besedami privleče iz žepa štiri poštné nakaznice po 1000 gold. in jih podá meni. Jaz jih pogledam, potem njega in pravim:

„To so štiri nakaznice na tukajšnjo pošto v znesku 4000 gold.“

„Za katere pa pošta ne krajcarja ne dá,“ pristavi Mlinar tužnega glasu.

„Kako da ne? Saj so, kakor vidim, po poštnem redu narejene, frankovane, izpolnjene, štempljane.“

„Vse ponarejeno. Ko sem jih ravnokar na pošti prezentiral za izplačanje, se mi je povedalo, da nobena teh nakaznic tej pošti ni došla, in na telegrafično vprašanje do pošte v M. se mi je odgovorilo, da tam ni bila nobena tega napisa in s tem zneskom oddana. Jaz sem goljufan, prevarjen, osleparjen; pomagajte mi vi, gospod svetovalci, da dobim svoj denar nazaj.“

Jaz začnem nakaznice bolj na tanko pregledovati, a zapaziti ni ničesar, kar bi pokazalo ponarejenje; celo štempeljni pošte v M., ki se dobro poznajo, niso čisto nič različni od drugih.

Na moje vprašanje mi Mlinar vse do pičice pové, opiše na tanko tujca in vse, kar je vedel o njem. Res, da ni bilo veliko za vapešno sodnijsko zasledovanje, in jaz tudi nisem preveč obetal Mlinarju; največ ležeče je bilo na naglosti, toraj sem najprvo dal telegrafovati po vseh železniških potezah, ob enem pa poslal dva svojih najboljših agentov za njim po železnici na obe strani. Mlinarju sem obljubil, da se ne bo nič zanemarilo, kar bi bilo v stanu nam hudodelnika dati v pest. Mož odide le malo potolažen.

Za njim se podam jaz naravnost na kolodvor. Pred hôtelom pa še prašam po fijakarju, kateri je peljal tujca, a ta mi ne vé družega povedati, ko da ga je peljal do kolodvora, kjer je oni stopil pred kaso. Dalje ga ni videl.

Pri kasi na kolodvoru zvem, da je nekdo, kateri je bil podoben po meni popisanemu, po noči vzel karto do prve postaje, do Dunaja ni bila oddana nobena karta. Železnično osebje mi je povedalo, da je vstopil tak človek v voz I. reda. To je bilo vse, kar sem na kolodvoru zvedel, moja agenta sta se bila že odpeljala vsak na svojo stran.

Vračajoč se oglasim tudi pri telegrafični uradnici, da bi dobil, ako je mogoče, oni telegram, ki je došel

tujcu. Uradnik, ki je imel prejšnji dan službo, pa mi naznani, da takega telegrama, o kakoršnem jaz govorim, ni bilo, da mora toraj izmišljen biti. Tudi preiskava tujčevega stanovanja je bila brez vsega vspeha; od hišnih ljudi sem le toliko izvedel, da je prebivalec onega stanovanja izročil ključce hišniku, rekoč, da gre za nekoliko časa na Dunaj; svojo malo tružico pa je seboj vzal in tako ni bilo v stanovanji najti nič, na kar bi se mogla preiskava naslanjati.

Iz vsega tega sem sklepal, da imam opraviti z izurjenim goljufom, toraj mi je bilo treba na pomoč klicati vse svoje sodnijske skušnje in juridične vednosti. Čakal sem prav težko svojih za hudodelnikom poslanih agentov. Čez dva dni se vrneti, a brez hudodelnika; prvi, ki je odpeljal se proti Dunaji in se vstavil na prvi postaji, je pač zvedel, da je popisanemu podoben človek stopil tam iz voza I. reda, a kam je šel, tega ni nihče vedel povedati. V celem kraju ni bilo sledu o njem, noben voznik ga ni peljal, v nobeni gostilnici se ni pokazal, sploh je bilo vse, kakor bi se bil zunaj kolodvora v zemljo vdrl.

To poročilo je bilo za-me malo tolažljivo. Tudi od drugih krajev je bilo vse tiho, le na Dunaji so bili prijeli nekoga, ki je pa naglo dokazal, da je bil tisti dan in tisto uro, ko se je hudodelstvo zgodilo, na Dunaji v neki kavarni.

Tako je preteklo več mesecev in jaz sem spoznal, da je hudodelnik vsaj za zdaj postavi nedosegljiv, ker ni bilo o njem ne duha ne sluha. Gostilničar se je, čeravno težko, popolnoma odpovedal upanji, da bi svoj denar še kedaj videl.

Ni mi treba še posebno opomniti, da je bilo tudi ime „Engelbert Brejter“ izmišljeno in v tistem kraju, kjer bi bile imele biti nakaznice oddane, ni poznal nihče človeka tega imena. — — —

Kmalu po tej dogodbi sem bil premeščen k preiskalni sednji v mesto L. na Českem. Tam je bilo mnogo opravila, ker mi je moj prednik pustil vse v najlepšem neredu. Služba me je vezala skoro ves dan na pisarnico, toraj nisem imel dosti prostega časa. Pri nekem službenem izletu iz mesta naletim nenadoma na

sošolca, nekdanjega najblijšega prijatelja svojega, katerega nisem več let že videl in tudi o njem nič slišal. Po ponovljenem prijateljstvu me hitro povabi k sebi na dom; imel je posestvo in lepo fabriko blizo tistega kraja, kamor sem bil prišel v službenih opravkih, in mi ni dal prej mirú, da sem se še tisti dan ž njim peljal. Ker sem bil s svojim opravilom gotov, sem se mu prav radosten podal.

Med potjo mi pripoveduje, da je oženjen in oče hčere, katera se ima tudi v kratkem omožiti. O svoji ženi mi je pravil toliko ljubeznjivega, da me je prav radovednost trla, videti njegov „hišni zaklad“, kakor mi je ženo hvalil.

Pripeljeva se na dvorišče, moj prijatelj izroči konje in voz služabniku, prime mene za roko ter me pelje v svojo rodovinsko sobo, ki je bila pri tleh in ob enem jedilna izba. Ko vstopiva, se vzdignete dve ženski v priprosti, a čedni domači obleki, ki ste prej sedeli pri mizici tik okna, kakor se je videlo, pri šivanji; prva starejša jako ljubeznjive, a mlajša popolnoma zapeljive postave in zdaj zarudelega obraza.

„Tú, Mina“, spregovori prijatelj in potisne mene malo naprej, „tú ti predstavljam svojega ravnokar zopet najdenega prijatelja in sošolca, zdaj hudega preiskovalnega sodnika v mestu. Ha, ha, Ljudmila, hči moja, nič se ga ne boj; dokler ne pride s pisarji, žandarji in drugim sodnijskim orodjem, ni nikakor nevaren.“

„Posebno, če se mi prikažejo bitja vaše ljubeznjive vrste, gospodična“, hitim jaz nadaljevati govor svojega prijatelja. „Tudi gospá bo oprostila, da tako nenadno napadem jo v njenem prijetnem domovju.“

Gospá pristopi in mi podá roko. „Prav veselí me sprejeti tukaj prijatelja svojega moža, o katerem mi je že marsikaj pripovedoval“.

Znanstvo v hiši mojega prijatelja je bilo storjeno; pri obedu sem imel priliko spoznati res vrle lastnosti hišne gospodinje, katera je bila ravno tako modra, kakor ljubeznjiva. Hči Ljudmila, dasiravno še malo plašna in molčeča, zdela se mi je popolnoma matrne narave in lepote, tako da sem res zavidal moža, kateremu je bila namenjena.

Med pogovorom pravi prijatelj moj: „Saj si tudi lovec, ne?“

„Le tako imenovani nedeljski lovec“, odgovorim, „čveteronogati zverini še nisem posebno veliko žalega storil.“

„Sodnijska gospoda je bolj na dvojenogate zverine dresirana,“ nadaljuje moj prijatelj smehljajoč se. „Vendar mislim, da boš vedel človeka in pesá ločiti od zajca, toraj te povabim za nedeljo in pondeljek, ko sta ravno dva praznika skup, k sebi. Prišlo jih bo več, prvi dan bomo streljali po gozdu, drugi dan pa domá z buteljami, ker bo — Ljudmila, ne bodi rudeča kot škrlat — zaroka moje hčere. Pri tej priliki boš spoznal tudi njenega ženina, gospoda žl. Planavskega.“

Ljudmila postane rudeča kot pirihi.

„Gratulujem, gospodična,“ pravim jaz, „ker sem že naprej prepričan, da mora mladenič, katerega ste si vi izvolili, biti zbirka vseh prednosti moškega spóla.“

„No, no, to ravno ni,“ govori oče, „a vendar je možak, kateri se mora vsakemu prvi hip prikupiti. Pa saj ga boš videl in potem sam sodil, ker veš ceniti človeško blago.“

Že pozno v noči se odpeljem od gostoljubne hiše, kjer se je meni, neoženjenemu samcu, prav domače zdelo, zastavivši prijatelju besedo, da prihoduja dva praznika gotovo pridem.

Z delom preobloženemu preteče mi kmalo teden in soboto večer me vzame prijatelj seboj, ki je imel ravno v mestu nekaj opraviti. Na njegovem domu najdem že več gostov, toraj se ta večer nisem mogel veliko meniti z gospó, še manj pa s hčerjo nevesto, katera je imela tisti večer besede in pogled le za svojega ženina. Po vredbi gospodarja smo šli vsi tudi prej k pokoju, ker je drug dan zarano morale odriniti vse na lov.

Dan se napoči in družba lovcev, med njimi tudi jaz s krasno dvocevko svojega prijatelja, se po malem zajuterku odpravi na lov. Vse je šlo po poti brez posebnega reda, zdaj sem imel tega tovariša, zdaj onega, le ženin se me je, kakor se mi je zdelo, nekako ogibal. To me je dražilo, da sem nalašč skušal se mu pridružiti, kar se mi je tudi posrečilo in sicer pri nekem

prelazu, kjer je nekoliko omahnil, a jaz sem ga zdržal, da ni padel.

„Hvala vam lepa, gospod svetovalec“, pravi nekako zadrežno, skoro bi bil padel.“

„Mladega ženina se mora varovati,“ poprimem jaz hitro besedo, „posebno še, ker se skaže s tem nježni nevesti ljubav.“

S tem je bil dan povod daljnemu pogovoru, katerega se pa moj tovariš ni hotel kaj živo poprijeti, dasiravno sem jaz brenknil zdaj ob to, zdaj ob ono struno. Še celó moja hvala nevestinih prednosti ga ni mogla posebno vneti. Pripisujoč to mrzlost mišljenju njegovemu na nevesto ga popustim in se pridružim svojemu prijatelju gospodarju.

Dospemo na stališča, se razdelimo in lov se prične. Poka je bilo mnogo, tudi jaz sem zakadil za memo tekočim zajcem, kateri je pa vsled tega le še bolj urno tekkel. Plen je bil konečno lep, več zajcev in troje srnjakov, katerih najtežega je bil ženin vstrelil. Zarad tega srečnega vspeha se je vrnilo vse židane volje proti domu, kjer nas je čakal dober, a tudi že zaželjen obed, pri katerem tudi mokrote ni manjkalo.

Ko je bila že kapljica ogrela možgane in srca, prične se tudi splošna dobra volja in prav živahni razgovori. Pri tem sem imel jaz sedeč tik hišne gospodinje in nasproti ženinu pl. Planavskemu priliko, občudovati njegovo izvedenost, zmožnost dovtipnega razgovaranja in sploh prijetnost njegovega značaja. Jaz sem kmalo spremenil svoje misli o njem, katere sem si bil potoma naredil, češ, da se je pri ljubeznjivi nevesti otajala njegova resnobnost.

Zmožnost njegova, zabavati vso družbo po zanimivih pripovedkah, dovtipnih opazkih in eleganci govora se mi je res zdela čudovita in ker je pri vsem tem bil lepe vnanjosti, se mi je čisto naravno zdelo, da je bila Ljudmila tako zaljubljena vanj, da se jej je oko kar lesketalo in barva gladkih lic cvetela kakor roža pri gorkem žarku juternega pomladanskega solnca. Srečen par! Moja ljubeznjiva sosedinja, njena še vedno lepa mati, mi je med tem, kakor matere najrajši govore o sreči svojih otrok, hitela v kratkem povedati, kaj je

ženin njene hčere. Kakor mi pripoveduje, je sin bogatega poljskega plemenitaša, kateri je moral pobegniti zaradi Poljske ustaje na Francosko in živi zdaj v Parizu, kjer se je tudi njegov sin izobrazil in izučil tehnike. Zavaljo mačehe, katero je v Parizu dobil, moral se je ločiti od očeta in stopil v službo inženirja pri železnici, kjer ima dokaj veliko plačo. Zato pa tudi od očeta noče nobene podpore, dasiravno mu jo, spoznajoč in obžalujoč svojo naglost, večkrat ponuja. Zdaj je vzel nekoliko mesecev odpusta, da si vtrdi svoje po obilnem delu malo oslabiljeno zdravje, po poroki pa hoče kmalo zopet nastopiti službo, če se ne bo očetu neveste primerno zdelo vzeti ga kot voditelja v tovarno in s tem sprejeti ga za družnika.

Vse to mi je srečna mati naglo dopovedala.

Med tem postaja družba bolj in bolj vesela, začno se napičnice; prvo napravi Planavski v imenu vseh nazočih gostoljubni hiši mojega prijatelja z gladkim nagovorom, kateri je splošno pripoznanje izbudil. Za tem jih je bilo še več, sploh je radost dospela do vrhunca. Ko so napičnice malo potihnile, vstane mladeneč, ki je sedel blizu konca mize, in pravi:

„Gospôda, mi vsi smo veseli in v svojem veselji pozabimo revežev, katerim je toča vse poljske pridelke pobila. Tù doli v vasi jih je mnogo, ki morda lačni gledajo gori v naša razsvitljena okna. Jaz si drznem predložiti tù pôlo, na katero prosim vsakega podpisati kakoršen koli znesek. Začeta je pôla z mojim podpisom.“

Predlog, dasiravno je vstavil hipoma veselost, se s pohvalo sprejme in pôla začne svojo pot okoli mize. Ko pride do Planavskega, pravi podpisovajoč:

„Jaz bi prav rad podpisal večji znesek, a nenadja-joč se, da bi kaj posebnega potreboval, sem se pre-videl le z majhno svoto.“

„O, to vam naj ne bo zadržek,“ ga vstavi gospodar, „tu Vam je moja denarnica na ponudbo.“

„Le iz tega namena se poslužim vaše ponudbe,“ odgovori Planavski, „da morem podpisati večji znesek. Na vsak način pa Vam bom hitro vrnil, kar si bom izposodil.“

Potem prečrta mali že zapisani znesek in rekoč: „Za-me to in to za mojo ljubeznjivo nevesto; kaj ne, da smem?“ podpiše večo svoto.

Pôla pride do mene in jaz hočem hitro zapisati svoj znesek. Pri tem pa obstoji moje oko na besedi „Planavski“, zapisani z elegantno, gladko in nenavadno lepo kaligrafično pisavo. Ej, to pisavo sem že nekje videl. Primem se za glavo, da bi poklical svoj spomin na pomoč, a v tem hipu se ne morem nikakor spomniti, kje in kdaj sem jo videl.

Gospodinja, katera je bila zapazila moje mudenje, se nagne k meni in pravi: „Gotovo občudujete podpis gospoda Planavskega. Je li, kakor vlit je? Tudi jaz sem ga že občudovala.“

„Vganili ste, gospá,“ odgovorim, „taka lepa pisava je po naših pisarnicah nekaj nenavadnega, toraj mudi oko nehoté, ako jo zapazi.“

S tem dam pôlo naprej, in se spustim s svojo sosedinjo v daljni razgovor, kateri traja tako dolgo, da vsa družba vstane in ker je bilo že pozno v noči in lovci trudni, podá se vse k pokoju.

A jaz, dasiravno truden, ne morem zatisniti očesa, podpis ženina mi vedno po glavi roji. Kje li sem ga videl? Premišlujem, sklicujem si vse količkaj pomenljive dogodbe v spomin, kar sem postal preiskovalni sodnik v J. na spodnjem Avstrijskem. Stoj! tam je bilo! Kje sem imel li svoje misli! Tam sem bral pisavo iste roke, le da je bil podpis ne „Planavski“, ampak „Engelbert Breier“, in ni stal na nabiralni poli, marveč na poštnih nakaznicah. Da, da, „Planavski“ in „Engelbert Breier“ je ena in ista oseba, tudi popis, katerega mi je dal gostilničar Mlinar o njem, se prilega ženinovi osebi.

„Je že moj,“ se radujem in skočim iz postelje. Pa kako ga zajeti? On je na moč prekanjen hudodelnik in bi mi utegnil še pred nosom odtegniti pete, če bi le količkaj sumičil, če bi se jaz le količkaj prenaglil. Samemu prijeti ga bilo bi mi težko, ker je močnejši od mene, drugim pa ne smem zaupati skrivnosti. Tudi je gotovo vedno pazljiv na vse, kar bi nenavadnega zagledal, toraj bo tudi težko poklicati pomoči.

Vse te misli mi gredo po glavi, a slednjič me vendar vtujenost premaga, vležem se in zaspiam.

Skrivnost moja pa mi ne dá mirno spati; komaj oči zatisnem, že se mi prikaže Planavski-Breier, hoteč mi pobegniti. Ta prizor se mi predstavlja tako živo, da se zbudim in kviško skočim. Ravno je bilo solnce pogledalo v mojo sobo, a po hiši je vse še tiho. Napravljaje se premišlujem, kaj mi je storiti, kajti to sem bil sam pri sebi sklenil, da ga moram še danes prijeti.

Ko sem napravljen, se vsedem, iztrgam iz svoje listnice košček papirja in pišem na-nj sledeče: „Slavni preiskovalni sodnji v L. — Naj se pošljeta naglo dva zanesljiva agenta ali sodnijska briča, oblečena eden v kočijažki, a drugi v strežajski obleki do mene z zaprto kočijo. Naglosti in varnosti je treba, sem zasledil nevarnega tiča. Kočija naj se pelje do vasi, agenta naj pa prideta v popisani obleki brž do posestva gospoda M“

Listek denem v zavitek, katerega dobro zalimam, potem se podam do bližnje vasi, kjer dobim kmečkega dečka ter ga pošljem v mesto, obljubivši mu, ako hitro oddá pismo, še toliko plačila za pot, kolikor mu ga dam že naprej. Deček mi obljubi, da bo tekel, kar ga noge nesó.

Bolj mirnega duha se napotim proti posestvu prijatelja nazaj in sicer po okolnih potih čez polje, da bi se moj prihod nikomur sumljiv ne zdel. Ko vkrenem proti hiši, je res že vsa družba v lopi na vrtu, moj prijatelj me zagleda in pravi smehljajoč se:

„Glej ga no, je zgodaj ustal. Navadno meščani zjutraj niso tako lahko spraviti iz postelje.“

„Sem se šel malo vedrit“, je moj odgovor, „in tu po polji ogledovat. Kako lepo kaže repa in zelje!“

„Ej, gospod svetovalec je občudovalec narave?“ prične gospá.

„Nekoliko! Zlasti na repo in zelje sem ves volk, če je na njih kaj mesenega, milostljiva gospá. Ne za-merite, da sem tako lepega jutra jaz tako prozaičen!“

„Zdaj smo vsi skup in zajutrak sme priti,“ pravi moj prijatelj. „Ljudmila, bodi ti posredovalka med kuhinjo in lopo!“

„Jaz jej bom adjutant,“ pravi Planavski in skoči za kot srna čez vrt skakljajočo Ljudmilo. Meni pri tem pogledu zavrè kri, vendar se premagam in ostanem na videz miren.

Po zajutрку predlaga nekdo iz družbe sprehod v vas in okolico. Vse pritrđi temu, le gospá in Ljudmila se izgovarjate, da imate v kuhinji opraviti. Tudi Planavski hoče doma ostati in še le, ko mu gospodar vgovarja, da bi utegnili biti ženskama pri opraviilih v kuhinji na poti, se nam pridruži.

Meni je bil izlet prav po volji, ker je bil tudi mojemu naklepu ugoden; tako sem zamogel imeti Planavskega vedno pred očmi in ni bilo mu tako lahko meni uiti. Nekteri so vzeli seboj puške in tu pa tam streljali po večih tičih, pa se vé, brez vspeha. Pri tej priliki sem zapazil tudi nekaj, kar mi ni bilo všeč, da ima namreč Planavski pri sebi revolver; kako ga zná rabiti, je pokazal s tem, da je na kakih petnajst korakov daljave srakoperja iz natičja v-trelil.

Pridemo na veliko cesto, po kateri se je moral voz po mojem računu vsak čas pripeljati. Res ga zagledam dirjati proti nam; ko je že blizo, me zagledata spredaj sedeča preoblečena sodnijska služabnika in hočeta voz vstaviti, toda jaz jima dam skrivaj znamenje, da se peljeta dalje.

„Kak človek more to biti, ki se tako lep dan pelje v zaprtem vozu?“ praša nekdo iz družbe.

„Gotovo kak prismojen Anglež,“ se posmehuje Planavski. „V največem dežju in snegu pa se bo peljal na odprtem vozu. Ti ljudje so že taki.“

„Veste kaj, gospoda,“ pričnem jaz in si brišem pot iz obraza, „meni je že vroče in grlo suho. Ako se sprejme moj predlog, da gremo v vas iskat piva, se kar na mestu obrnimo.“

„Dobro, dobro! Predlog se sprejme enoglasno,“ mi doni od vseh strani in vsi se zasučemo nazaj proti vasi. Gostilnica je bila za nas prav pristojna in krémar nas pelje v posebno sobo. Predno se vsedemo, se podam jaz malo na dvorišče, kjer je stal voz še naprežen; služabnikoma mignem, da stopita z mano v kot, tam jima razložim svoj naklep. Po tem naj se vsedeta oba v

prvo sobo in naročita si pijače. Izbereta naj si prostor tako, da ju bom jaz videl, in ko mignem, naj brž pri-skočita in zgrabita tistega, katerega bom jaz prijel. Iz ozira do svojega gostoljubnega prijatelja in njegove ro-dovine sem hotel vse tukaj izpeljati.

Grem v sobo nazaj, kjer sta krčmar in njegova lična hčerka ravno postavljala vrče piva pred goste. Jaz vzamem stol, ga postavim na desno stran Planav-skega in se spustim v pogovor ž njim. Danes je bil ali vsaj se mi je zdel boljše volje od včeraj, toraj sva bila kmalu v besedi. Čez nekoliko časa grem zopet ven, pokličem krčmarja na stran in rečem mu:

„Gospod krčmar, čez par minut, ko bom jaz zopet šel v sobo, me pokličete ven in sicer tako, da prašate med vrati, kateri gospodov je Engelbert Breier. Razu-mite? Zapomnite si imé!“

„Čemu?“ praša krčmar, kateri tega ne zapopade.

„To boste pozneje zvedeli. Gre za neko stavo, ka-tero bomo potem zapili.“

„A tako! Je že dobro! Bom storil.“

„Engelbert Breier! ste razumeli? Ponavljajte imé!“

„Engelbert Breier,“ kriči krčmar, tako da sem se bal, da bi se ne bilo slišalo v sobo. Toda zavoljo splošne veselosti ni nihče slišal tega klica, o tem sem bil pre-pričan, ko sem zopet na desni strani Planavskega sedel.

Krčmar stopi čez par minut v sobo in reče: „Kateri izmed gospodov je gospod Engelbert Breier?“

Jaz čutim, kako se moj sosed pri klicu tega imena strese, in dam svojima pomagačema znamenje pozor-nosti. Bil sem zdaj svoje stvari gotov, tik mene sedeči je bil oni goljuf, ki je z nakaznicami gostilničarja Mli-narja ogoljufal.

„Engelbert Breier? Tako se nihče od nas ne ime-nuje,“ odgovori moj prijatelj.

„Pač, pač,“ pa pristavim jaz, „tukaj je.“ Pri teh besedah primem svojega kviško skočivšega soseda za desno roko, katera se je hotela pogrezniti v levi prsni žep, kjer je bil revolver.

„Da pa tudi veste, kaj je ta Engelbert Breier, vam povem, da je to že davno sledén goljuf, katerega jaz tukaj izrečem za prijetega.“

Planavski obledi, a le trenutek, potem se zaletí v mene z vso močjo, da bi mi iztrgal svojo desno roko in prišel do revolverja, pa moja pomagáča sta ga bila že zgrabila in eden mu potegne revolver iz žepa.

„Zvežita ga, potem na voz, drugi pa goni konje. Za-nj sta mi oba porok s svojo glavo. Jaz se pripeljem precej za vama.“

Družba strmeča molči, ko se to godí, in še le ko sta bila močna služabnika spravila zagrabljenega iz hiše, se obrnejo vseh oči v mene, pričakovajoče pojasnila. Moj prijatelj spregovori prvi.

„Kaj to vse pomeni? Razloži nam vse in opraviči svoje ravnanje, kajti če nisi svoje reči gotov in si delal kar tje v en dan po sumu, potem dobiš z mano opravitil!“

„Poja snenje, se mi zdi, sem dolžan vsi častiti družbi. Čujte!“ Na to jim povem vse, kar sem vedel in pristavim:

„Žal mi je le, da sem moral svojo dolžnost izpolniti brezozirno. Toda, kakor ste videli, hudodelnik je nevaren in če bi bil količkaj sumljivega zapazil, bi bil zginil, kakor nekdanj; toraj ga nisem smel več spustiti iz rok.“

„Ubogo dete moje!“ pravi tužno moj prijatelj. „Ljubilo je hinavca iz vsega srca in vendar on je ni mogel ljubiti. Kako bo žalostna, obupna, ko ga ne bo nazaj! Kaj ji bomo sporočili?“

„Jaz bi ti vedel svetovati, prijatelj. Vrnivši se poročite, da je moral hitro odpotovati, ker ga je klical telegram k smrtni postelji očeta. S tem je tudi zaročenje odloženo. Pozneje se ji pove resnica ali pa, da je umrl tudi on ali čisto na-njo pozabil. Na ta način bo počasi pozabila na-nj.“

„Tvoj svet je dober, prijatelj, jaz se ga bom držal. Ob enem ti izrekam hvalo, da si rešil mojo hišo sramote in mojo hčer zdaj še nepoznane nesreče. Podajmo se domu.“

„Mene izgovori pri svoji soprugi in hčeri in izreci jima mojo zahvalo za prijazni sprejem. Tebi se tukaj zahvalim. Dolžnost me kliče v mesto, če dovoliš, te bom že pozneje obiskal in povedal o izidu preiskave.“

S tem se poslovim pri družbi in se podam na dvo-rišče. Voz se še ni bil odpeljal, toraj sedem k svojemu jetniku in proti mestu drdramo. Jetnik ni vso pot z mano spregovoril besedice.

Že vstavljena preiskava se pri sodnji v J., kamor smo bili oddali jetnika, zdaj vnovič prične in prinese na dan še mnogo drugih hudobij. — Tudi gledé ženitve pridejo strašno nesramni in brezvestni naklepi na dan. Hudodelec, čegar oba imena sta bila zmišljena, je bil Prus in že oženjen. Zarad neke velike goljufije je pobegnil iz Pruskega, in tudi tukaj je imel namen, potem, ko bi bil prejel doto svoje žene, in okradel svojega ta-sta, pobegniti v Ameriko; dobilo se je namreč pri njem še ne oddano pismo do nekega tovariša, kateri bi mu bil pri begu pomagal.

Pri konečni obravnavi je bil obsojen na 12 let težke ječe, pa si je kmalo potem v zaporu zavdal z mišico, katero si je na neznani način vedel pridobiti.

Ljudmila ga je, ko je vse to zvedela, pozabila in zdaj je srečna žena soseda posestnika, kateri je že prej za njo hodil. Mene se spomni vsako Véliko noč, doide mi namreč vselej lepa krača in žmahtna potica.

II.

Poštarica na Prelazu.

Trg na Českem, kamor sem bil vsled lastne želje premeščen, da bi se v bolj goratem kraju nekoliko okrepečal, je blizo meje Avstrijanske in dokaj čedne podobe. Prebivalci tega okraja so skozi in skozi mirni in malokdaj pride kdo s sodnijo v dotiko. Zavoljo tega sem tudi prosil se tje, da si malo odpočijem, ker sem bil zadnji dve leti s preiskavami preobložen. Okrajni zapor je bil večidel prazen, le sem ter tje je sprejel v svoje obzidje kacega pritepenca zavoljo tatvine ali pa kacega kmetiškega fanta, ki je v pijanosti in nagli jezi komu kaj prizadel, kar postava ne dovoljuje. Pa tudi

to se je le redkokrat zgodilo, ker se je mlado in staro ogibalo pijančevanja. Preiskave take pa niso bile nikdar težavne ali zamotane, tako da jih je reševal preiskovalni sodnik brez posebnega truda, skoro bi rekel, za lastno zabavo.

Nekega jutra, ko sem se v svoji pisarnici ravno vsedel, stopi žandar Predel v sobo in naznani, da so se v vasi N., ki je bila zadnja v našem okraju, pri neki svatbi vaščanski fantje stepli in da je eden zelo zelo potolčen, tako, da se je bati, da ne bi umrl, predno ga sodnija zasliši.

Tu je bilo treba naglosti. Brž pošljem po voz in po okrajnega zdravnika in čez četrto ure drdrava že z žandarjem vred po cesti proti naznanjeni mi vasi.

Cesta, nekaj časa ravna, se jame vzdigati, višje in višje gre v goré do sedla, „Prelaz“ imenovanega, tam pa se spusti zopet polagoma v nižavo.

Ravno kjer se zavije na vzdol, stoji lepa, velika, zidana hiša, malo pod njo vas s prav prijazno cerkvico. Nad hišnimi vrati je visela smrečica, znamenje, da je ta hiša gostilnica, in vrh tega kazala je bila pribita tabla s poštnim rogom in Avstrijskim orlom, iz česar je vsak sklepal, da je tudi poštna postaja.

Prav mikalo me je stopiti tû iz voza, al zayest, da utegne vsaka minuta, katero se tû mudimo, za ranjenega in za nas nevarna biti, krenemo navzdol, obljubivši si, da se bomo vstavili nazaj gredé. Ko voz memo hiše drdrá, se pokaže med vrati čvrsta ženska oseba poštene okroglosti in nas pozdravi; zdravnik mi pové, da je ta ponosna ženska krčmarica in poštarica ob enem in da se njena gostilnica šteje med najboljše vsega okraja.

„Najbolje bo,“ pristavi, „ako se nazaj gredé tû vstavimo. Doli v vasi tako ni poštene gostilnice, razen precej slabega vina se nič ne dobi.“

„Prav, prav“, odgovorim jaz, „bomo pa tû okrepčali svoja trudna telesa, kolikor se bo dalo. Krčmarica ali poštarica je videti prav prijazna ženska.“

„Kaj še ta! Njeno hčer bi morali videti, ta je še le pravo krepčalo za oči in srce!“

„Tím boljše; saj jo bomo videli, ne?“

„O, brez dvoma, dasiravno se vsakemu ne pokaže.“

„Je pač plašna?“

„Ne tako, poguma ima dosti. Pa saj jo boste že sami videli.“

„Res, prav radoveden sem zaradi te gorjanske rože, ki je tu v hribih zrastle.“

„Že zdrava barva njena vam je porok, da dete diha krepki gorski zrak, sicer pa je nježna in olikana, kakor malokatera meščanska gospodična.“

„Skoro bi mislil po vsem tem, kar mi pravite, da ste se vi prav zagledali v to gorsko dete!“

Zdravnik zdihne prav globoko, potem pa odgovori: „Zagledal bi se že, al kaj pomaga! Njeno srce je že oddano in tudi roka bo brž ko gospod Grlup, zdaj še praktikant, postane gozdar, kar se ima v kratkem zgoditi, ker je mladeneč na vso moč priden, jako prebrisane glave in se je kaj učil. Da bi tega ne bilo, potem — — hm, pa saj je vse zastonj.“

Zdravnik se zamisli, jaz ga nočem dramiti iz sanj in tako drdramo navzdol in smo kmalo v vasi, kjer je bil pretep. Ranjenca najdemo pri zavednosti, zdravnik ga ogleda in pravi, da je sicer veliko krvi zgubil, da pa ni poškodovan noben važnejši del života; ako se dobro skrbi za-nj, bo kmalo vstal brez vse druge zdravniške pomoči.

Na ta način smo kmalu opravili svoj posel ter se obrnili nazaj proti domu. Cesta do Prelaza se mi je zdela nenavadno dolga, nekaj zavoljo tega, ker sem bil že potreben kakega okrepčanja, nekaj pa zato, ker me je trla tudi radovednost videti poštarico in njeno po zdravniku toliko hvaljeno hčer.

A vsake reči je enkrat konec, tako tudi naše poti; čez dve uri se vstavi voz pred gostilnico, poštarica se prikaže pri vratih in nam skoči naproti z urnostjo njeni okroglosti neprimerno.

„Ali bo gospôdi všeč stopiti v sobo ali na vrt?“ prša s prikonom, kakoršnega jej dopusti njena rejenost.

„Morda bo boljši za nas v sobi, ker zunaj piha precěj oster gorjanski veter,“ odgovorim jaz, in na to stopiva iz voza.

„Kakor drago gospôdi,“ reče poštarica in se obrne proti veži. „Dora, pogni za gospodo v zgorenji sobi.“ In zopet proti nam obrnjena pravi z vso priljudnostjo: „Le za mano, prosim!“

Po stopnicah dospevši v sobo zagledam deklico, o kateri je moj tovariš mi že toliko pripovedoval. Pri moji veri, preveč ni bilo, rajši premalo. V obleki sicer tu navadni, a zali se je videla res kakor gorska roža, gibčna in urna ko srna. Pri najinem vstopu jej lice nekoliko zarudi in oko se pobesi, jaz pa mislim, da to ne veljá meni, marveč mojemu spremljevalcu, ki jej je bil po vsem, kar mi je o njej že pravil, gotovo kolikor toliko znan.

Naročivši pijače in kar bi se dobilo za zobe, se deva k mizi. Poštarica se izgovarja, da bo imela v kuhinji opraviti, dokler ne bo najinega kosila na mizo, in odide. Kmaló za njo pa prinese Dora pijače.

Res, krasno dete! Ročice kakor žamet gladke, oko kakor oglje žareče in vendar milo ko meseca luč, lice ko jabelko belo-rudeče, in postava ko Angellovi kipi. In ko spregovori na moje vprašanje, kako jasen, zvoneč glas! Ni čuda, da je vse to mojega tovariša zdravnika, ki jo je že večkrat videl, popolnoma omamilo, saj bi bil tudi jaz, ako bi me bi bila pot večkrat tu memo peljala, v stanu pozabiti nekega dne svoje srce pri njej.

„Kako ste pač srečni tu gori,“ spregovorim jaz, „kjer vam pihlja vedno gorá hladni veterc memo lic, kjer uživáte zrak poln zdravja in krepkosti!“

„Da, da, gospod, zrak je res prav ugoden zdravju, toda — —“

„Toda vas vendar nekaj vleče doli v dolino, je-li?“

Dekleta oblije rudečica prav do vratú in z izgovorom: „moram skrbeti tudi za vašega voznika,“ smukne iz sobe in pride nazaj še le čez lep čas, ko prinese krožnike in kar se potrebuje orodja za kosilo.

Jaz se ne morem zdržati, da bi je zopet ne nagovoril:

„Prav res rad bi poznal mladeniča, kateremu bije vaše nježno srcé! Pa saj me boste povabili k svatbi? Kdaj bo?“

Dora, rudeča nič manj ko prej, s konca ne vé prav kaj odgovoriti, a vendar se kmalo ojači in odgovori:

„Kdaj bo, to vedó najbolj mati, jaz ne.“

V tem pride poštarica sama in prinese prvi del kosila. Ko sva se nekoliko okrepčala, si prižgeva smodki in se spustiva z jako prijazno krčmarico v pogovor, ki se je, se vé da, najprvo yrtil krog boja v v vasi in ranjenca.

Jaz ne vem, kako je to, da so nekateri ljudje, katerim človek ne upa, ki se mu ne morejo prikupiti, naj bodo še tako prijazni. Morda je bila tu ravno prevelika, neopravičena in nepotrebna prijaznost poštarice kriva, da nisem mogel zatreti nekega čutja v sebi, ki se je koj, ko je spregovorila z mano, v meni proti nji zbudil. Kakor ljubo mi je bilo vse na njeni hčeri, tako zoperna se mi je zdela ona sama, zlasti v očesu sem zapazil nekaj, kar mi ni bilo nikakor všeč, namreč, da je govoré s človekom mu gledala na roke ali pred njega na mizo, a nikdar naravnost v oči. Mogoče, da je moje sodnijsko-preiskovalno oko mi tu bilo na poti, kajti drugzega vzroka za tako sodbo gotovo nisem imel.

V daljnem pogovoru pridemo tudi do njene hčere in jaz omenim, kar sem slišal, namreč, da se ima v kratkem omožiti.

„O, je še čas,“ pravi poštarica, „saj je še mlada kri in Bog vé, kaj se še do tje zgodi!“

Iz pogovora sem razvidel, da materi ženin ni nič kaj všeč, dasiravno ni imela drugzega grajati na njem, ko to, da še nima službe in če jo dobí, ne bo nič kaj prida. Dalje nama pripoveduje, da so nastali slabši časi, da manj zasluži, ko nekda, ko je bil še ranjki živ, dasiravno ima obširno kmetijo, gostilnico in pošto. Kar so železnice, hodi malo tujcev tu skozi, pri domačih pa ni zaslužka.

„Imate pač veliko butaro na svojih ramah, preveliko za samo žensko,“ opomnim jaz.

„Se ve da, se vé, pa komu bi je odvalila vsaj nekoliko, ker nimam nikogar, na katerega bi se mogla zanesti?“

„I, no, pomagati bi se dalo,“ pravi zdravnik, „ako bi se vnovič — omožili.“

Poštariče obraz se zatemni in njeno okó se zaleti v zdravnika, kakor da bi ga hotelo prebosti, a le za trenutek, potem se jej obraz zopet razjasni in smehljuje se odgovori:

„Omožila? Pri mojih letih to ni tako lahko.“

„In vendar se vam ne manjka snubačev,“ nadaljuje zdravnik, ki menda prejšnjega hudega pogleda ni zapazil, ker si je ravno smodko prižigal; „vaš poštni ekspeditor na priliko, he?“

Poštariča skoči kviško, kakor bi jo bilo kaj pičilo in zopet ji je obraz podoben pogubonosnemu oblaku, ki skriva v sebi grom in strele, a zopet le za trenutek, potem pa pravi odhajajoča:

„Vas je danes posebno volja me dražiti, gospod zdravnik! Saj veste, da jaz ne mislim na možitev.“

Ko je odšla, pravi moj tovariš:

„Ste jo videli, kako se zna potuhniti? Jaz stavim, da boste čez leto in dan poštni ekspeditor in ona mož in žena.“

„Tako? Ali ima poštnega ekspeditorja? Kako, da se še ni pokazal?“

„Je nekako nepriljuden človek, se ogiba ljudi in ne mara za nikakoršno družino. Pretekó dnevi, da se ne gane izpod strehe, le vsakih štirinajst dni se malo sprehodi, pa še za take sprehode si izbere prav samotne kraje.“

„To mu pač ni težko, ker tu okoli hiše je tako vse samotno“, opomnim jaz; „na ta način občuje le s poštarico in njeno hčerjo.“

„S hčerjo ne, je ne more videti, najbrže se jej je hotel preveč približati, pa ga je pahnila od sebe. Bolj srčna zveza ali vsaj prijaznost je pa med poštarico in njem, vsaj kolikor sem jaz zapazil, zato sem jo prej ž njim malo podražil.“

Zdaj preneha najino govorjenje, ker se krčmarica zopet pokaže, meni ravno prav, kajti večer se je jel bližati in do doma je bilo dve uri precej nevarnega pota. Poravnám toraj račun in rečem vpreči, da odri-nemo. Spodej v veži nama pride zopet Dora naproti,

jaz se poslovim od nje in jej pri tej priliki še bolj pogledam v oko, katero je res krasno in nikakor materinemu podobno. Res, to je gorska cvetica, ki bi pa gotovo tudi v vsakem vrtu lepo cvetela in bila mu krasen kinč. Ne bom tajil, da bi ne bil smel pogledati dvakrat globoko v to milo žareče oko brez nevarnosti za svoje takrat še mlado srce.

Poslovim se tudi pri poštarici, ki mi priporoča svojo gostolnico še za drug pot, in sedem na voz. Ravno ko voznik požene konja, se prikaže pri oknu v spodnji sobi temen, zaraščen obraz.

Zdravnik me dregne. „To je,“ pravi, „poštni ekspeditor.“

Jaz ga hočem še bolj na tanko pogledati, ker se mi je zdel obraz tak, kakoršnega sem bil navajen nahajati med prebivalci temnih ječ, pa ko zapazi, da se tje oziram, se brž nazaj umakne. Naš voz oddrdrá in malo po Marijinem zvonenji dospemo srečno domú.

Preteklo je morda mesec dni, med tem časom sem se marsikrat spominjal gorske rože in njenih neizrekljivo čarobnih očí. Prav mikalo me je tje gori iti, a ker nisem imel posla v istem kraju, sicer pa tudi ni bilo prave prilike, da bi se bil nalašč gori podal, je ostalo le vedno pri želji, dasiravno mi je pamet to odsvetovala, kar mi je srce velevalo. „Saj ima že svojega, zarad tebe ga ne bo pustila. Čemu toraj vnemati čutila in buditi želje, ki se ne morejo spolniti!“ To je bil zmiraj ugovor pameti, pozabiti pa deklice vendar nisem mogel.

Pri takem stanju si vsak lahko misli, kako sem bil osupnjen, kako sem strmел, ko nekega jutra na vse zgodaj prisopiha žandar v mojo sobo in brisaje si pot iz obraza s polno sapo poroča:

„Gospod preiskovalni sodnik, strašno hudodelstvo! Poštna hiša na Prelazu je oropana in hči poštarice na prav strašen način — zaklana!

Malo manjka, da ne omedlim, v prsih pa čutim bolečino, kakor bi bil tudi mene kdo zabodel. Komaj zamorem prašati žandarja:

„Umorjena je hči poštarice?!“

„Da, vsa razrezana je.“

„Kdaj se je to zgodilo?“

„Nocoj! Poštarica in ekspeditor sta bila šla predvčeranjem v bližnje mesto, tam sta bila dve noči in ko se danes pripeljeta domu, najdeta odprte s silo vse shrambe, kjer je bilo kaj vrednosti, tudi poštno kaso Doro pa v sredi sobe njene na tleh v luži krvi strašno razmesarjeno.“

„Strašno! Ali ste hudodelnike že zasledili?“

„Sledú ni nikakoršnega, posli, ki spé v bližnjem poslopju, niso slišali nobenega ropota. Za stražo sem pustil dva moža, ki imata paziti, da ostane vse, kakor je, dokler ne pride sodnijska komisija.“

„Prav ste storili! Pripravite se, jaz bom precej gotov; potem odrinemo.“

Žandar gré, jaz se hitro oblečem, pošljem po zdravnika in sodnijskega pisarja, in čez pol ure smo že na poti proti Prelazu. Zdravnika so obhajala blizo enaka čutila, toraj smo le malo govorili.

V gostilnici na Prelazu najdemo vse, kakor mi je žandar popisal, še celó kočija, v kateri sta se pripeljala ekspeditor in poštarica domu, je stala pred hišo, krog nje mnogo ljudi, ker žandarja nista pustila nikogar v hišo.

Najprvo se podamo v sobo, kjer je ležala umorjena Dora. Kaka podoba! Da-si sem videl že marsikakega umorjenega, tako vendar ni bil nobeden razmesarjen. Desno oko odprto, levo prebodeno, v obrazu smrtni strah, vrat trikrat skozi in skozi preboden, roke vse obrezane, dva prsta odrezana na tleh, ravno tako prsa polna ran s strjeno krvijo zalitih, truplo na pol nago, pokrito le s ponočno obleko, po sobi vse razlečeno, svečnik na tleh, tik njega prelomljena sveča, obleka njena na tleh tik stola; vse to je kazalo, da je bilo dekle po noči napadeno in umorjeno.

Ko smo tú vse ogledali in opisali, pride mati vsa objokana, in ko zagleda hčer, se zgrudi na stol ob postelji in spusti solze ter jame na ves glas jokati. Za njo pride ekspeditor, pogleda umorjeno, pa si zakrije oči in beži iz sobe, rekoč, da tak pogled ni za-nj.

Jaz ukažem ljudém, umorjeno umiti in položiti na oder, potem pa se podamo ogledovat druge prostore, kjer

je bil ropar. V tem hipu priteče mlad človek v lovski obleki, bled ko smrt.

„Ubožec, kaj bo počel“, slišim mrmrati ljudi in zdravnik mi zašepeta: „Ta je ženin.“ Ker nisem imel poguma poslušati izrazov njegovega obupa, se podam v bližnjo sobo, a tudi sem se sliši njegov divji glas, njegovo žalovanje in grozenje hudodelniku. Ubogi dečko! Saj si zgubil vse, kar si želel, upal, pričakoval in ljubil, in na kak grozoviten način! —

Po izbah najdemo omare odprte, ključavnice potrte in vse premetano po predalih. Poštna kasa, da-si z železnim obročem zavarovana, je razbita in prazna, razen nekaterih pisem ni nič v njej. Ekspeditor, katerega pokličem, mi pové, da je ravno teden dni tega, kar mu je došel veči znesek, katerega bi bil moral konec meseca poslati poštnemu vodstvu; z drugimi manjšimi zneski znaša svota 6800 gold. Da je to res, o tem sem se prepričal pregledavši denarni zapisnik.

Po vsem, kar sem videl, sem prišel do prepričanja, da vsega tega ni storil eden človek, ker bi bil rabil za to več časa, ko ga mu dá ena noč, ampak da jih je bilo več. Da bi morda prišel do kakega sledú, pokličem vse prebivalce hiše k izpraševanju.

Prva pride poštarica še vsa objokana. A ta mi ne vé drugega povedati, kakor da je danes vrnivši se domu našla vse tako, kakor je videla komisija. Vkradena jej je vsa gotovina, obligacije in drugi denarni listi, vsega skup kakih 12000 glđ. Ne dolži nikogar, ker ne pozna, kakor pravi, nobenega človeka, ki bi bil v stanu kaj takega storiti.

Za njo pokličem ekspeditorja, ki pa tudi ne vé nič drugega povedati, kakor to, kar sem od poštarice zvedel. Tudi on ne sumiči nikogar, ker pozná še manj ljudi, ko poštarica. Hudodelniki so morali biti tujci, to se njemu zdi. Ko mu jaz ugovarjam, da so morali biti domači ter poslopje jim znano, kakor priča vse, maje z ramami, a ne reče nič.

Od poslov ni nič zvedeti. Prvi hlapec je vozil poštarico, tedaj ne vé ničesar, drugi so spali in niso zapazili ničesar, le pastarica, katero so ponoči zobje boleli, se spominja, da je slišala proti polnoči nekoga

odperati hišna vrata, ki peljejo na dvorišče in so navadno zaprta. Vendar ne more za gotovo vedeti, ali jih je odprl ali ne, ker so jo zobje prehudo boleli.

Dasiravno ni bilo veliko, kar sem po pastarici zvedel, se mi je vendar važno zdelo, kajti vrnivša se poštarica, hlapec in ekspeditor, kakor tudi drugi hlapec, ki je prišel pomagat prvemu pri izpreganji, so našli sprednja vrata odprta in ključavnico odtrgano, zadnja pa so bila zaprta kakor zmiraj. Natančno pregledovanje zadnjih vrat je res pokazalo, da so bila pred kratkem odprta, ker so bile smeti, ki so se pod njimi nabrale, odrinjene v vežo, dekla pa je zadnjikrat proti večeru pometala; ko bi bile smeti že po dnevu tam ležale, bi jih bila gotovo metla pobrala.

Če so toraj tolovaji, eden ali njih več, prišli tù v hišo, zakaj niso šli tu zopet iz nje, zakaj so odtrgali ključavnico pri sprednjih vratih in skoz te všli? Kajti toliko sem opazil, da je bila ključavnica po znotraj, ne zunaj stoječem človeku odtrgana. Zakaj so hudodelniki še z veliko silo trgali ključavnico pri teh vratih, ko bi bili skoz zadnja brez truda in na tihem lahko všli, kakor so bili prišli?

To je bila meni prva zastavica, na katero sem pripel prvo poizvedovanje in od katere rešitve sem pričakoval prvi sled hudodelnikov.

Od prebivalcev hiše ni bilo nič več zvedeti, ženin, katerega sem tudi poklical in prašal, ali ima do koga kak sum, je bil ves ob pamet, in tako sem najprvo dal žandarjem ukaz, da gredó iskat po okolici kakega sledú. Predno odidem, pokličem še župana vasi, da bi mi povedal, če je v vasi kak človek, ki bi se mu zmožen zdel tega hudodelstva.

„Pri nas ga ni nobenega“, mi odgovori; „bil je pač nek vlačuga pred par meseci tu, ki se je klatil brez dela okoli, pa smo ga odgnali v njegovo domovino. Pa še o tem ne verjamem, da bi bil kaj takega storiti mogel.“

„Ali je bilo pri vas in tù v okolici sploh znano, da ima poštarica veliko gotovine doma hranjene?“ vprašam dalje.

„Hm! Govorilo se je že sem ter tje o njenem bogastvu, pa ljudje take reči radi prevpijejo.“

„Koliko so jo cenili?“ nadaljujem jaz, da bi primeril to, kar mi je poštarica povedala, z odgovorom županovem.

„Kakih 10 tisuč s hišo in posestvom vred, ker je nekoliko zadolžena.“

„Le 10 tisuč?“ prašam zavzet, „saj je toliko in čez gotovega denarja imela!“

Župan se nasmeje in reče:

„No, no, malo manj bo. Jaz to dobro vem, da je bila večkrat v denarnih zadregah, ker sem jej še jaz marsikaterikrat kak stotak posodil. Ravno zdaj bi mi imela vrniti 300 gold. Če bi bila imela kaj gotovine v hiši, bi gotovo pri meni in drugih ljudéh ne bila iskala denarja.“

„Morda ni hotela prodati obligacij in drugih denarja vrednih listov!“

„Obligacij?“ se čudi župan. „Kje pod milim Bogom jih bo vzela? Pred štirimi leti sem jej jaz v mestu zadoje zamenil za gotov denar, zdaj ni imela ne ene.“

„Je li to vse res, kar mi tù pravite? Opomnim vas, da vam bo na to morda priseči.“

„O, vsaki trenutek brez pomislika. Če kdo pozná njene razmere, sem to gotovo jaz, ker mi je vse zaupala, predno je prišel ta poštni ekspeditor v hišo. Zdaj se me je jela bolj ogibati, le kedar potrebuje denarja, se oglasi pri meni.“

Županova izpovedba me je zavila na drugo pot. Zakaj je poštarica me nalagala? Zakaj je rekla, da jej je vkradenih čez 12.000 gold. v denarju in obligacijah, če ni imela ne teh, ne onega? Konec mojega premišljevanja je ta, da se mi krčmarica sama sumljiva zdi. Ta sum raztegnem tudi do ekspeditorja, kateremu je bila poštna kasa okradena. V tej bi bilo moralo res 6800 gold. biti, to je bilo razvidno iz zapisnikov, če so bili pravični. Da bi ne bila hči poštarice umorjena, bi si bil to reč hitro skup zložil in oba, ekspeditorja in poštarico, brž sabo vzel; al ker sta bila, kakor je bilo dokazano po pričah, dva dni in dve noči od doma, se mi je neverjetno, skoro nemogoče zdelo.

Bolj verjetno se mi je to-le zdelo: Poštarica in ekspeditor sta se hotela polastiti poštnega denarja. Najela sta toraj nekoga, da vkrade kaso in polomi tudi po drugih shrambah ključavnice, in na ta način odvrne sum od nju; sama pa sta šla nalašč od doma, da bi nihče ne mogel ju dolžiti. Tako delajo skušeni hudodelniki. Pa saj poštarica gotovo ni skušena hudodelnica, morda ekspeditor, o katerem ni nihče nič vedel, od kod je prišel in kdo je. Najeti tat se je priplazil tiho k hiši, odprl s ključem, ki mu ga je krčmarica prej dala, zadnja vrata in hotel svoj posel tihoma opraviti. Najbrže ga je pa Dora slišala, prižgala luč, da bi pogledala, kaj je, in tat, boječ se, da bi ga ne zasačili, jo je potem napadel in umoril.

Tako sem si jaz razložil vse to, brašci bodo videli, koliko sem uganil. Da sem o krčmarici tako slabo mislil, mi ne bo nihče za zelo vzelo, ker sem bil preiskovalen sodnik in tak o nikomar nič dobrega ne misli.

Ko se je v moji glavi vtrdil sum do poštarice in njenega ekspeditorja, dam dvema žandarjema povelje, da se imata noč in dan, posebno pa še po noči, držati blizo hiše, dokler ne pride drugo povelje; na noben način pa ne smeta pustiti ne poštarice, ne ekspeditorja daleč od doma. Če bi pa še kaj posebnega zapazila, imata nemudoma meni poročiti.

To sem storil zaradi tega, ker pozitivnih ali dejanskih vzrokov in dokazov še nisem imel, da bi bil poštarico in ekspeditorja naravnost prijel in sabo vzel.

Ko sem vse to opravil in vredil, se odpeljem s komisijo nazaj, nadja se, da morda že drugi dan dobim kak sled, ki me pelje do hudodelnika. Da vso noč nisem očesa zatisnil, si vsak lahko misli; osoda krasne gorske rože in pa premišljevanje, kako bi zasledil hudodelnika, mi ne pustita zaspati.

Pretekó dnevi, preteče teden, a ni ga še najmanjšega sledú. Žandarja, ki sta opazovala hišo, nista zapazila nič posebnega. Mati se je jokala po hčeri, kedar je bilo govorjenje o nji, ekspeditor pa je živel kakor prej, pokazal se malokomu. Tudi drugi žandarji niso našli nobenega sledú. Čez štirinajst dni sem bil tako

daleč, kakor prvi dan, ne bilko bliže. Ves moj trud, pisanje do sosednih sodnij, izpraševanje, vse to je bilo popolnoma brez vspeha in jaz sem sam že jel obupovati zarad ugodnega vspeha.

Ves zamišljen sedim nekega dne v pisarnici, prebiraje zapisnike izpovedeb prič, katere sem zaslišal, kar stopi k meni predstojnik sodnije s pismom v roki, katero podá meni. Bil je dopis neke sodnije iz Ruskega do naše sodnije, priložen mu testamentu podoben list, ki se je tako-le glasil:

„Jaz Ivan Reisse zapuščam vse svoje premoženje svoji hčeri Dori, ki je pri moji sestri Karolini, omoženi Klepke, poštarici na Prelazu. Če bi bila pa hči moja, kar mi ni znano, že umrla, je dedič moja sestra, omenjena Karolina Klepke.“

Sodnijsko pismo stavi do naše sodnije vprašanje, je li ta Dora Reisse še tu in živa, in če ne, ali je sestra Ivana Reisse-a še tu, oziroma, ali je sodniji naši znano, kje zdaj biva, da bi se ji izročila dedšina 12000 rubljev, katere je ranjki zapustil.

„Kdaj je došlo to pismo sodniji?“ prašam predstojnika naglo.

„Danes, ravnokar! Zadej stoji dan in številka vpisa.“

„Čudno! Oddana je že pred mesecem dni. Po kateri poti je prišla?“

„Čez Prusko! Na zavitku je vtisnjenih več pruskih poštnih štempljev.“

„Tedaj tudi čez Prelaz?“ vprašam naglo.

„Mogoče! Avstrijskih poštnih štempljev ni na zavitku, menda se je poštarjem črnila škoda zdelo,“ pravi predstojnik smehljaje se in pristavi: „Čemu se brigade za pot, po kateri je prišlo pismo? Saj so tudi naše pošte počasne, ne le Ruske. Dedšina pa poštarici ne bo odšla.“

„Jaz imam o tem pismu svoje misli, zato ga bom pridjal preiskovalnim zapisnikom,“ odgovorim jaz.

„Mislite, da vam bo za rabo?“

„Nadjam se, da imam ključ vse preiskave zdaj v rokah,“ odgovorim jaz nekoliko ponosno.

Predstojnik odide, jaz pa se odpeljem s sodnijskim pisarjem in preoblečenim bričem naravnost na Prelaz. V žandarmerijski kosarni pustim povelje, da imata brž dva ali trije možje za nami priti. Naš nenadni prihod je poštarico vidno osupnil, tega ni mogla popolnoma skriti. Brž se umakne iz praga in hoče smukniti v sobo, v kateri je bil navadno ekspeditor, pa jaz, urnejši od nje, brž stopim med njo in vrata in mignem briču, da zastavi vrata poštna pisarnice, potem pa peljem poštarico v zgoreno sobo ter jej razodenem, da jo bom prosil nekaterih pojasnil v zadevi preiskave.

„O, kar vem, vse vam bom rada povedala,“ mi zagotovi, „al najprej dovolite, da vam prinesem kaj na mizo.“ In smukniti boče iz sobe.

„Ne zdaj,“ pa jo vstavim jaz, „pozneje! Zdaj prosim, odgovarjajte mi! Ali nimate vi brata na Ruskem?“

„Imela sem ga, Bog mu daj večni mir!“

„Imela? Tedaj je že umrl?“ prašam jaz in jo strogo pogledam.

Poštarica spremeni barvo, pa se hitro zopet popravi.

„No, če bi bil še živ, bi se gotovo o njem še kaj slišalo, zato mora že na unem svetu biti.“

„Ali vam je znano, je bil premožen ali ne?“

„O, da, premožen je bil,“ odgovori poštarica naglo.

„Kaj je bil na Ruskem?“

„Menda trgovec; jaz tega ne vem natanko.“

„Kako, da je imel svojo hčer pri vas? Ali je bila Dora njegova hči, ki ste jo vi za svojo razglašali?“

„Za svojo, se vé da,“ odgovori poštarica naglo, „kako pa! Če jo je oče popustil, kakor riba zalego, ko je pobegnil od doma, in sem jo jaz za svojo vzela, ali je nisem smela po vsem tem imenovati svoje hčere, he?“

„Mirno, mirno!“ vgovarjam jaz, „odgovarjajte mi na vprašanja. Vi ste toraj vsakemu rekli in ljudje so tudi sploh mislili, da je Dora vaša hči?“

„Se vé da! Kaj bom vsakemu človeku na nos obešala, da je imela tako malopridnega očeta?“

„Če bi bil toraj vaš brat umrl, bi bila njegova hči dedič njegov?“

„I kaj pa da!“

„In zdaj, ko je več ni?“

To prašaje vprém svoje oči v poštarico, ko da bi ji hotel pogledati do srca; a ona umakne oči, in jih zakrije v robec ter odgovori z glasom tužnosti, ki jej pa ne prihaja iz srca:

„Oh, da, res je ni več! Moj Bog!“ in se skuša ihteti, kar jej pa ne gre prav. Jaz zopet pričnem:

„Zdaj, ko je ni več, bi dedšina brata vam pripadla? Ako bi pa Dora še živela, bi vi ne dobili nič?“

To vprašanje jo spravi vidno v zadrego. Najprvo me jezno pogleda, potem pa, ko da bi se zopet zavedala, da je v nevarnosti, se jame zopet ihteti. Jaz sem bil prepričan, da imam pred sabo hudodelnico, zlasti ko se pri mojih besedah: „Vam je moglo na tem ležeče biti, da se Dora iz poti spravi, zato leti na vas sum, da ste vsaj vedeli za to hudobijo, če že družega ne“, — zgrudi na tla in vsaj na videz pride ob zavednost. Jaz jo pustim v sobi, ter pokličem deklo, da ji pomaga, če bi bilo treba; ob enem pa postavim enega med tem došlih žandarjev pred vrata izbe s poveljem, da mi poštarice ne spusti iz sobe.

Na to se podam k ekspeditorju, čegar osebnost se mi je že na prvi pogled pristudila. Bil je ta človek precej čokaste postave, divje brade in jako plašnih oči; govoril je prav prusko-nemško narečje. Če se ima po vnanjem sklepati na notranjost, je ta človek jako hudobnega srca in črnega značaja. Tudi njega jamem izpraševati blizo enako, kakor poštarico. A on mi na kratko odgovarja, da, kar vé, je povedal že prvokrat. O poštarici in njenih rodovinskih razmerah neče celó nič vedeti, češ, da se ni brigal nikdar za-nje; da Dora ni bila poštarice hči, to mu je — pravi — čisto novo. Na moje vprašanje: ali vé, da je šlo pred kratkim neko pismo iz Ruskega do naše sodnije, — mi odgovori, da tega ne more vedeti, ker ne odpira zapečatenih paketov, ki gredo do posamesnih poš. Družega od njega ni zvedeti, ker odgovarja čisto na kratko, večidel pa se dela popolnoma nevednega.

Po vsem tem sem prišel do prepričanja, da imam tu prava hudodelnika v pesteh, pa tudi, da jima brez dokazov ne morem do kože. Dejanskega dokaza pa ni bilo ne enega, vse le sum. Odpeljem se tedaj zopet

ukazavši žandarjem, da imajo vedno ostro paziti na vse, kar se v hiši prigodi, ker zapreti ju si nisem upal brez drugega povoda, ko mojega prepričanja, da sta kriva. Sporočim toraj vse natanko viši sodnji ter pristavim tudi svoje misli in kombinacije sporočilu.

Že čez dva dni mi pride povelje, da imam oba potegniti v preiskalni zapor. To se zgodi še isti dan, ob enem vso hišo in vse shrambe preiščemo, a drugega ni najti, kakor v kupu gnoja na dvorišči že zelo rujav dolg nož, ki je bil — po izpovedbah dekle — prej v kuhinji, iz katere je zginil molo pred umorom Dore.

Preiskava se začne, pa dasiravno izprašujem, pozvedujem, napenjam vse žile zvijače in bistroumnosti, — iz poštarice ni spraviti ničesar, še manj pa iz ekspeditorja, kar bi moglo biti podlaga zatožbi. Nazadnje ni bilo drugega mi storiti, ko nasvetovati viši sodnji, da se izpustita, in ker je viša sodnja po vsem tem prav mojih misli, sem spustil iz zapora oba. Pri odhodu se mi je poštarica prav zaničljivo-ponosno nasmejala in rekla:

„No, gospod sodnik, zaradi naju ste se spekli! Dasiravno sem bila dalje časa zaprta, me vendar to ne boli toliko, kolikor se veselim, da so vam vaši naklepi do naju spodleteli. Zdaj bom pač prosila, da se mi izplača dedšina, kajti zdaj se bom omožila in imam čast tudi vas povabiti na svatbo. Moj ženin, gospod ekspeditor, vas bo že še posebej povabil.“

Jaz moram reči, da se mi ni kmalu kaka človeška oseba tako pristudila, kakor ta ženska. Moje prepričanje, da je kriva, je bilo zdaj popolno; kaki občutki so sprehajali me prepričanega, da sta ta dva človeka morilca, pa pravici zdaj še nedosegljiva, vsak lahko razume, če se misli na moje mesto. Pa kaj mi je bilo storiti drugega, ko čakati, da mi ju kak nepričakovani slučaj ali božja pravičnost zopet v roke dá! Zato denem vsa pisma za zdaj na stran prepričan, da jih bom zopet rabil.

Preiskava se toraj vstavi, poštarici se izplača dedšina in kmalu potem je na Prelazu ženitovanje. — —

Leto preteče. Moje zdravje se je bilo že popolnoma zopet vtrdilo, tako da bi bil že rad premeščen v

kak kraj, kjer bi bilo več opraviti, kajti tu mi je bilo življenje že preveč enolično. Razpisanih je bilo mnogo služeb, zato se nekega jutra ravno vsedem, da bi spisal prošnjo, kar stopi zopet žandar Prelup v pisarno in poroča:

„Gospod pravnik! Naznanjam, da se je zgodilo težko telesno poškodovanje. Poštarja iz Prelaza so našli dobro uro od hiše v hosti tako obstreljenega, da so komaj še živega domu prinesli.“

„Ni mogoče!“ pravim jaz in skočim kviško. „Brž po zdravnika, da se podamo gori.“

Ko se peljemo proti Prelazu, meni srce hitreje bije. Če najdemo poštarja, nekdanjega ekspeditorja, še živega, bo morda v smrtni uri izpovedal se nam in tako prišel morilec Dore pravici v pest, če ni on sam. Voznik goni konje, kar se dá, in tako dospemo v eni uri že na Prelaz.

Ko stopimo v sobo, v kateri je ležal ranjenec na postelji, zakriči ta, kolikor še more, kazaje poštarico:

„Proč ž njo, proč s tem peklenskim h.....! Ne, ne bom umrl prej, dokler ne bom izdal tebe. Misliš, da boš sama živela na svetu še dalje? O ne, greva skup, jaz tako-le, ti pa po vislicah, ti kača pekl.....“

Pri teh besedah se zgrudi ranjenec, ki se je bil jeze nekoliko vzdignil, nazaj na posteljo, jaz in zdravnik stopiva k njemu. Ko zdravnik odgrinja krvavo odejo, da bi pogledal rano, začne ranjenec, zdaj prav peklenške podobe, zopet s hripavim že precej slabim glasom:

„Ne, vas ne potrebujem, gozdar je že vedel, kje je pot do srca. Vi, zastopnik pravice“, se obrne k meni, „vi stopite sem, z vami imam govoriti, predno mi h.... sapo zapré. Toda pazite na uno-le, poštarico, da vam ne uide. Meni je hotela pomagati iz sveta v pekel, predno bi prišla sodnijska komisija, da bi potem moja usta molčala. Le pazite na njo, da ne uide. Malo vode, me strašno žeja, potem bom vse povedal, vi pa pišite!“

Nas obide groza to videti in slišati. Poštarica spreminja vse barve in res hoče se zmuzniti iz sobe, a žandar in sodnijski sluga jo primeta vsak za drugo

roko. Zdravnik podá ranjencu vode, katero ta poželjivo izpije, potem pa vrže steklenico proti poštarici, katero zadene na obraz, da se jej kri pcedi.

„Znorel je,“ kriči poštarica, „ne poslušajte ga! Kar bo govoril, bo vse hudobna laž.“

„To bomo že mi razsodili,“ pravim jaz in se vsem s pisarjem vred blizo postelje, da bi bolje slišal ranjenega, ki začne v pretrganih stavkih pripovedovati:

„Kdo sem jaz in kaj sem bil, to menda vas ne bo mikalo; moja zdanja žena naj vam to razloži obširnejše, saj vse natanko vé; jaz le v kratkem omenim, da sem, kakor ona, po rodu Prus. Svojo zdanjo ženo sem spoznal kot vojak, zavoljo nje in z njeno vednostjo sem nekega večera napadel in oropal bogatega potova-jočega trgovca in mislil ž njo vred pobegniti na tihem čez mejo, pa žandarji so me prijeli in bil sem obsojen na deset let težke ječe, katero sem tudi prestal. Svoje ljubice nisem hotel izdati in tako je bila ona brez kazni.“

Ranjenc preneha, ker mu zmanjka moči. Zdravnik mu pomoli zopet vode, in ko je pil, nadaljuje:

„Izpuščen iz ječe grem iskat ljubice, a zvem, da je ni doma, da je že več let, kar je zginila brez sledú. Tudi brat njen, že oženjen, je bil zginil, nihče ni vedel, kam. Jaz se napotim je iskat, živim o hudodelstvih, tatvinah itd. in slednjič jo najdem tu na Prelazu vdovo.“

Zopet preneha ranjenec, kateremu je govorjenje težko. Poštarica skuša vmes se vtikati, češ, da ni res, kar govori, jaz pa jej rečem, da jej bomo usta zamašili, če ne bo tiho. Ranjenec zopet prične:

„Se vé da me ni bila nič kaj vesela, ko jej pridem v hišo. Imela je pri sebi hčer svojega brata, o katerem je vedela, da se mu na Ruskem dobro godi, saj jej je večkrat poslal denarja kot plačo za to, kar jo hči njegova stane. Da sem mogel v hiši ostati, mi je dala službo poštnega ekspeditorja. Kmaló se ponovi stara prijaznost med nama in tako mi tudi zaupa, da je denarno čisto na kantu. Jaz se čudim temu, kajti dobro mi je bilo znano, da je po možu podedovala lepo premoženje in jej je tudi kmetija, gostilna in pošta kolikor toliko nesla. „Res je — mi odgovori — lahko bi

prav dobro stala, ko bi ne bilo neke pijavke. Ta me vedno molze in nima nikdar zadosti.“ Kdo je ta pijavka, tega mi pa noče razodeti na noben način. Zdaj pač tudi to vem.“

Poštarica zopet zakriči, se hoče iztrgati čuvajema iz rok in zagnati se proti ranjencu, pa čuvaja jo držita trdo, da se ne more ganiti, ter jo potlačita na klop pri peči. Ekspeditor nadaljuje:

„O, to je pošast! Ko je njen mož umrl, je vse mislilo, da je umrl navadne smrti, a ona mu je zaudala, ker jej je bil na poti. Hotela je namreč iznebiti se ga, kajti imela je znanstvo z nekim gozdarjem, ki jej pa, vedé za njeno hudodelstvo, ni več upal, marveč bežal od nje in zdaj živi brez dela v mestu M. ter pošilja jej pisma, v katerih jo dere za denar, žugaje jej, da jo bo sodniji izdal, ako mu ne pošlje, kar zahteva. Ta je bil toraj tista pijavka, to sem zvedel še le pred kratkem, ko mi je prišlo neko tako pismo v roke. Takrat tega nisem vedel in tako sem se dogovoril ž njo, storiti to, kar sem pozneje storil.“

Bolnik vtrujen in spehan tu preneha in ko smo ga okrepčali z žganjem in vodo, nadaljuje:

„Tisti čas je prišlo po pošti veliko denarja, nekaj čez 8000 gold. Ta denar je drezal naju oba v oči, kaj rada bi se ga bila polastila, pa kako? Tudi zapazim nekega dne v poštnem žaklju, katerega sem bil odprl, pismo iz Ruskega do tukajšnje sodnije; pokažem ga poštarici in ona mi veli, pridržati ga za en dan, ker se jej je zdelo, da prihaja iz tistega kraja, kjer je bil njen brat; kaj ko bi bil umrl? Pridrživa ga, odpreva na nek po meni znajdeni način in najdeva v njem dopis Ruske sodnije do naše, v katerem je naznanjeno, da je brat umrl in zapustil bogato dedšino svoji hčeri Dori, in če bi ta ne bila več živa, svoji sestri poštarici. Da, če bi Dore ne bilo, bila bi poštarica in ž njo vred jaz naenkrat bogata. Ne bom popisoval pogovorov, le to omenim na kratko, da je šlo ono pismo zopet zaprto do sodnije, in da je bilo sklenjeno, Doro na stran spraviti. Poštarica, ki je že svojega moža po strupu iz sveta spravila, ni imela nobenega pomislika, kaj tacega tudi z Doro, bratovo hčerjo, storiti. Spredeva si toraj načrt,

po katerem nama je ravnati, da ne bo sum hudodelstva letel na naju. Načrt je bil ta. Odpeljeva se za dva dni od doma, a drugo noč se jaz vrnem iz mesta po skrivnih potih domu, grem skoz zadnja vrata v hišo, razbijem poštno kaso ter pobrem ves denar iz nje, potem spravim Doro na stran, prevrnem vse po hiši, kakor da bi bili res tolovaji razsajali po nji, in odidem skozi sprednja vrata, razbivši ključavnico. Po dokončanem delu se vrnem po isti poti nazaj v mesto, preoblečen v kmetiško obleko, katero pa potem proč vržem.“

„Vse to se je zgodilo, kakor je znano; jaz bi bil Doro na tihem umoril, a morala me je slišati, kajti ko pridem po prstih in bos do njene sobe, se odpró vrata in ona mi pride z lučjo v roki naproti ter odpre usta, da bi zakričala, toda jaz jej zbijem luč iz rok, jo zgrabim za usta in sujem z nožem, dokler je še migala. Potem naredim luč in prepričavši se, da je popolnoma tiha stvar, zbežim in se podam v mesto, kamor dospem proti jutru. Krvavo obleko, katero sem bil že doma slekel, vržem v bližnjo vodo in tako vničim zadnji sled. Ko se drugi dan pripeljeva domu, ni mogel nihče naju sumičiti, da sva le količkaj kriva hudodelstva, kajti „alibi“—dokaz nama je bil lahek. Tudi drugače ni mogel leteti sum na naju, ker se ni moglo nikomur zdeti, da bi bilo to hudodelstvo nama le količkaj prida prineslo, dokazov pa ni bilo prav nikakih. Tako sva mislila uživati v miru sad hudodelstva, ker nama pravica ni mogla nikakor do kože, a prišlo je drugače.“

Ranjenec postaja čedalje slabši, toraj ga opominjam, da bi na kratko povedal, kar ima še povedati.

„Bom,“ odgovori, „saj sem kmalu pri koncu. Nihče ni imel suma do mene, le zaročenec umorjene me je temno gledal, kjer koli me je videl. Danes sva naletela v hosti, kamor sem šel na lov, drug na družega, oba s puško. „Sodnija ti ne more do kože — se zadere nad mano — a jaz sem vendar prepričan, da si jo ti umoril. Tudi sem našel v vodi tvojo obleko, katero hočem pokazati sodniji.“ — „Ne boš je kazal, ne,“ zarohnim jaz, pomerim s puško in sprožim, a on, zapazivši moj naklep, stori enako. Puški počite in jaz se

zvrnem na tla, moj sovražnik pa pobegne. Čemu je bežal? Saj je bil le maščevalec in to, kar je storil, je bila pravica. — Tako so me našli in — in — zdaj naj me vzame peklenski, saj bo tudi po moje žene črno dušo prišel — na vislice. Haha ha!“

Kri se mu vdere iz ust, še enkrat se stegne, potem se skrči in — mrtev je, všel človeški pravici.

Poštarica, vidé ta strašen prizor, se stegne kviško in zakriči na moč:

„Nič ne verjemite pošasti! Zdaj, ko je poginil, hotel je maščevati se nad mano. Toda ne boš se, meni ne boste ničesar dokazali.“

Jaz, ne oziraje se na te besede, jo vkažem odpljati, kar se pa, ker je bila močna ženska, še le dá, ko so jej žandarji roke zvezali. Potem so jo vrgli na lestveni voz na slamo in tako sem jo jaz v trg sabo vzel, kjer so imeli žandarji dosti opraviti, da so jo varovali sile razkačenega ljudstva, ki jo je hotelo kamenjati.

V ječi je skonca tajila, slednjič pa ste jo ječe samotna in tema, v kateri je vedno videla pred sabo krvavo Doro, tako omehčili, da se je vdala in pritrdila vsemu, česar je bil njeni mož jo dolžil.

Bila je obešena in umrla skesana. Hiša na Prelazu pa je sčasoma propadla; nihče ni hotel bivati v njej, ker se je sploh govorilo, da umorjena Dora ponoči zdihovaje krvava hodi po samotnih sobah. Ker ni bilo pravih dedičev, je prišlo posestvo v tuje roke.

III.

Ponarejeni bankovci.

V trgu N. na Avstrijskem sta bila dva sozeda, kakoršnih se malo nahaja. Sovraštvo med njima je bilo namreč tako strašno, tako globoko vtemeljeno, da je veljal v celi okolici za največje sovraštvo izrek: „Sovražita se kakor Jonas in Linar.“

Jonas, trgovec z lesom, ni bil v deželi rojen, marveč prišel je iz tujega. Kakor njegovo ime kaže,

bil je žid (jud) po rodu, ki se je pa dal pozneje krstiti. Zdaj je veljal za premožnega trgovca, bil oženjen in imel troje otrok od 2 do 7 let.

Linar je bil po očetu podedoval lepo posestvo in obrtnijo, bil je strojar. Tudi on je bil oženjen in imel je čvetero otrok od 1 do 8 let starih.

Jonas je bil zeló ošaben mož, pa pri ljudéh nič kaj priljubljen; kdor je mogel, mu je šel iz poti, le krčmar in učitelj sta mu bila vsaj na videz prijatelja in sta večkrat k njemu zahajala. Gospa Jonasova je bila, čeravno še precej brhke prikazni, vendar nepri- ljudnega obnašanja in enako možu zeló štemana. Za- ničevala je vse druge gospé v trgu in nos prav visoko nosila, kedar je šla v šumeči svilnati obleki po trgu k gospej okrajni predstojnici ali pa se peljala k gospej baroninji Strel, mladi, a ošabni udovi, ki je imela kake pol ure od trga gradič in posestvo. Da gledé omike ni bila na posebno visoki stopinji, to se pač lahko sklepa že iz njenega obnašanja, kajti omikanec se ni- koli surovo ne vede. Priljubljena tudi ona ni bila ni- kjer ko pri omenjenih dveh damah, ki pa ste bili tudi skoro vsem prebivalcem tuji.

Vsa drugačna bila je Linarjeva žena; prijetna, lahko rečem: prav krasna unanjest je bila pri njej združena z blažnostjo srca in izobraženostjo duhá; bila je tiste vrste žensk, ki se ti na prvi pogled prikupijo in katere, če dalje jih poznaš, bolj jih čišlaš. V trgu je bila povsod zeló priljubljena, povsod so jo ljudje prijazno pozdravljali. Ravno tako číslan je bil njen mož, ki bi bil že lahko župan trga, ko bi se te časti ne bil na vso moč branil.

Sovraštvo med možema se je bilo vkoreninilo tudi v rodovini. Dasiravno sta Linar in njegova žena svo- jim otrokom strogo ukazala, naj hodijo sosedovim iz poti, je bil vendar vedno ravs in kavs med njimi; kajti če so Linarjevi otroci igrali se na vrtu, le z diljami od sosedovega ločenem, ni trajalo dolgo, že se je prijokal stareji fantič v vežo z bulo na glavi ali kje drugod, katero je dobil po kamnu iz sosedovega vrta sem za- gnanem. Linarja je takrat vselej jeza zgrabila, a žena ga je pomirila in tako se je potolažil, a svojim otrokom

ukazal igrati si na nasprotni strani vrta. Da bi ne mogli prestopiti te zapovedi, je naredil še posebno ograjo za-nje, do katere so smeli iti, dalje ne.

Ko sem bil jaz prišel v ta kraj kot okrajni sodnijski pristav, je to sovraštvo med sosedoma dobilo nov net, kajti hujše ni moglo postati. Linar je imel precéj velikega pesa, ki je bil pa zeló krotak in zlasti otrokom priljubljen; zato so ga navadno po vrtu vlačili in ž njim vsake sorte reči uganjali. Zarad tega pesa je Jonas že Linarja pri sodnji tožil, češ, da je njegovim otrokom nevaren, pa ni nič opravil, ker je bilo sploh znano, da Fido še ni nikomur nič žalega storil, marveč je bil krotak ko jagnje. Jonas je bil zato še bolj razkačen in žugal, da bo pesu zavdal ali ga na kak drug način iz poti spravil, na kar pa je Linar odgovoril: „Le! 300 gold. stane.“

Nekega dne so zopet Linarjevi otroci, kakor navadno, s pesom se igrali na vrtu. Kar nastane v obeh vrtih krik, v katerega se meša pasje lajanje, pozneje tudi cvileči glas gospé Jonasove. Prebivalci obeh hiš tekó na vrt. Linar, ki je prvi, pride ravno, ko pes iz sosedovega vrta čez ograjo nazaj skoči; njegov štiriletni fantič leži na tleh po obrazu s krvijo zalit. Vsi drugi pa jokajo. Na unem vrtu pa cvili in kriči gospá Jonasova, kakor da bi jo drl, in njena dva starejša fanta jej čvrsto pomagata.

„Za božjo voljo, kaj je?“ kriči Linarjeva, ki je naglo za možem prišla, ko zagleda fantiča v krvi na tleh. Vzdigne ga in hiti ž njim v hišo, kjer se pokaže, da mu je na glavi koža prebita.

Unkraj ograje pa zadoni Jonasov nekoliko hripavi glas:

„Le-čakaj, ti cigan, to mi boš drago plačal.“

Linar, ne vedoč, kaj se je zgodilo, gré v sobo gledat po fantu, katerega mati umiva, in praša starejšega, kaj je bilo. Od tega izvé, da je priletelo več kamnov iz sosedovega vrta, katerih eden je zadel bratca na glavo, da je kar padel, drug pa Fidota, ki je potem zaletel se proti ograji, jo preskočil, potem pa, ko je začela gospá upiti, prišel zopet nazaj. Druzéga ni vedel povedati fant.

Brž potem se pelje Jonasova kočija memo hiše, čez dobro uro pripelje se v njej nazaj zdravnik, ki gre v Jonasovo hišo. Linarju je vse to nerazumljivo.

Toda kmalu mu postane jasno. Drugi dan dobi povabilo k sodnji, kjer ga je Jonas zatožil, da je njegov pes ženo njegovo oklal ter ostrašil tako, da je nevarno bolna. Spričevalo zdravnika je pritrjevalo, da je bolezen nevarna.

Linar je bil potem obsojen plačati jej za bolečine 300 gold. (zahteval je Jonas nič manj ko 2000 gold.), zdravniku pa, ki je, dasiravno po nepotrebnem, obiskoval ženo Jonasovo poldrugi mesec vsaki dan po dvakrat, in zahteval za to 300 gld., — 30 gld., po vrhu pa še strgano obleko, katero je Jonas cenil nad 100 gold. Če bi bil Linar moral vse to plačati, bi mu bilo prav občutljivo.

Meni se je smilil mož, ki je prav po nedolžnem in gotovo po hudobiji sosedovih otrok, ki so v nazočnosti matere in morda celó po njej našuntani, metali kamenje čez ograjo, padel v tako škodo; tudi se mi je razsodba, katero je naredil po kratki preiskavi moj tovariš v uradnji, ki je pa imel velik strah pred predstojnikom, čegar soproga je bila taka prijateljica Jonasove, površna, na vsak način prenagljena zdela; zato sem svetoval Linarju, naj se pritoži, in mu priporočil svojega prijatelja, odvetnika v mestu, ki je slovel zaradi bistrega uma. Temu ga tudi še pismeno posebno priporočim, prepričan, da se bo zlasti te zadeve z marljivostjo lotil.

Prav iz srca me je res veselilo, ko čez nekaj časa pride razsodba više sodnije, ki strojarja nekrivega spozná. Enako razsodi tudi najviša sodnja, do katere se je bil Jonas pritožil.

Vsak lahko vidi, da je bil zdaj še le ogenj v strehi. Jonas je memo sosedove hiše kar pihal in stiskal palico v roki. Vendar se ni družega nič zgodilo, ko da so našli Linarjevega pesa kmalu potem mrtvega na vrtu. Bilo mu je zavdano.

Jonasu je vse privoščilo to, kar se mu je zgodilo, posebno še, ker je vsak videl, da ga zares prav tigrova jeza tare. Tržani so bili tudi pripravljeni na to, da

bodo zopet kmalu kaj slišali od teh dveh, kajti kjer je žakelj jeze tako prenapolnjen, ko pri Jonasu, tam mora kmalu počiti.

* * *

Jaz sem bil v ta kraj poklican zlasti, ker so jeli prihajati na dan ponarejeni bankovci, in ker je vse kazalo, kakor da bi bila tu kje fabrika. Na svojem prejšnjem kraju sem bil že par takih ponarejevalcev steknil in jih izročil sodniji; pa neko temno in viharno noč so vsli iz zapora in tako je bil sled zopet zgubljen. Od moje izurjenosti v teh rečeh se je nadjala viša sodnija, da bom tudi tu morda zasačil hudodelnike, če ne že steknil pravega gnjezda.

Ponarejenih bankovcev je čedalje več prihajalo med ljudi; skoro ni pretekel dan, da ne bi bil kdo zasačen pri tem, ko je hotel katerega izdati. A ti ljudje so bili večidel kmetje, ki so dobili ponarejen denar za živino in poljske pridelke mislé, da je dober. Žandarji so bili noč in dan na nogah, al pripeljali so le ljudi, ki so bili s temi bankovci sami goljufani, kar se je kmalu pokazalo. Jaz sem bil že skoro pol leta tu, a vse moje prizadevanje, preiskovanje, ponočno potovanje — vse je bilo zastonj, ponarejenega denarja je bilo čedalje več med ljudmi. Celó trgovec Jonas mi je izročil tri ponarejene desetake, rekoč, da jih je za les dobil.

Mene je to zeló gnalo. Od više sodnije sem bil dobil že tudi opombo, naj bom pridnejši, kajti dokazano je, da sled zasačenih bankovcev pelje večidel do tega (mojega) kraja, kjer se potem zgubi.

Da po vsem tem nisem bil židane volje, si vsak lahko misli, dasiravno mi vest ni očitala nikakoršne nemarnosti. Vsak si tedaj tudi lahko misli, kako se mi je razvedrilo lice, ko nekega jutra vstopi žandar Brenta in z vojaškim glasom naznanja:

„Gospod sodnik, zopet enega, ki pa ne bo tak, ko drugi.“

„Le noter ž njim!“ mu velim.

Žandar gre in kmalu potem potisne pred sabo v sobo kmetiča za roke zvezanega; potem mi pomolí zvezek bankovcev, katere je pri njem dobil, ter poroča:

„Tega lumpa sem vjel, ko je v bližnji vasi kupoval par volov in jih hotel plačati s takim-le denarjem.“

Kmet, sicer čedno oblečen in odkritosrčen videti, vzdigne zvezani roki in pravi s tresečim se glasom:

„Joj meni! Da bi bil vedel, da je ta denar ponarejen! Pa saj to ni mogoče! Strojari, ki je včeraj pri meni kože kupoval, mi je še vselej plačal s poštenim denarjem. Jaz ne morem verjeti, da bi bili ti bankovci ponarejeni.“

„Ponarejeni so,“ pravim jaz hitro jih pogledavši; „kje ste jih dobili? Govorite odkritosrčno!“

„O, saj bom, gospod doktor, jaz se še nisem nikdar lagal. Včeraj dopoldne pride k meni strojar, ki je že večkrat kupoval kože od mene, in praša, če imam jih zopet kaj. Imel sem jih pet, dve od svojih volov, tri sem pa v vasi kupil. Pokažem mu jih in ko se zmeniva, mi odšteje za-nje denar v samih bankovcih po deset goldinarjev, naloži kože na voz in se odpelje.“

„Ali ga poznate?“ vprašam in vprem svoje oči va-nj.

„Kaj bi ga ne? Saj sva že večkrat kupčevala in tudi pri mojih sosedih je kupoval. Včeraj je v naši vasi naložil poln voz.“

„Kdo je?“

„Kako se piše, ravno ne vem; pa saj vem za njegovo hišo. Če hočete, gospod doktor, vam jo grem kazat.“

„Ali je tù v trgu?“

„Kje pa? Tam-le doli zraven tistega juda, ki z lesom tržuje.“

„Linar?“ vprašam jaz zavzet.

„Da, da, Linar, prav imate, Linar je, saj sem že slišal njegovo ime. Le prašajte ga, on bo povedal, da je res od mene kupil kože in mi dal za-nje enajst desetakov pa dva goldinarja.“

Jaz strmim. Kaj tacega bi res ne bil pričakoval. Toda sodniku se vse pripeti, zato se nisem dolgo premišljeval, marveč ukazal žandarju, razkleniti kmetu roke, potem pa poslal po Linarja. Sodnijskemu slugi sem naročil, naj ga najprej v mojem imenu prosi, da

bi k meni prišel; če bi se pa branil ali obotavljal, naj ga pripelje s silo.

Sluga gre, a pride kmalu nazaj s poročilom, da gospoda Linarja še ni domu, da je včeraj zjutraj peljal se nekam kože kupovat.

„No, vidite, da je res, kar sem pravil,“ reče kmetič, kateremu jame lahkeje sapa prihajati. „Zdaj me boste menda že spustili, da grem k strojarju po drug denar!“

„To ne gre tako hitro, mož“, odgovorim jaz prepričan, da je bil mož res ogoljufan. „Prej se mora skazati, da je to resnica, kar pravite. Dokler nimamo strojarja tu, boste morali že pri nas ostati.“

„Pri sodnji!“ pravi mož in vije roki. „Svoje žive dni še nisem bil zaprt, zdaj pa bom. Kaj bodo ljudje rekli!“

Predno morem kaj odgovoriti na to, vstopi drug žandar in poroča, da je prignal kmeta, ki je hotel v krčmi s ponarejenim desetakom plačati, kar je zapil. Krčmar je njemu desetak pokazal in on ga je hitro za ponarejenega spoznal. Na to je prijel kmeta, ki se je izgovarjal, da ima ta desetak od strojarja, ki je pri njem kožo kupil.

Ukažem pripeljati kmeta in ko ga prejšnji zagleda, zakriči:

„O, Janez, ali je tudi tebi strojar plačal kože s ponarejenimi desetaki?“

„Tudi, kakor sem zvedel,“ pravi kmetič, ki je ravno vstopil; „toda jaz se nič ne bojim. Saj se nisem ganil iz krčme, kjer mi je strojar dal desetake, to bom lahko dokazal po pričah. Rač mi bo dal dober denar za-nje, premalo ga bo!“

Zdaj še le zagleda mene in se nekoliko prestraši. Jaz ga izprašujem, ko prvega in pové mi, da je razen od njega strojar kupil še od treh drugih kože in jih plačal z desetaki, kakor njemu.

Zdaj sem imel že dovolj vzroka prijeti Linarja, dasiravno mi je bilo težko pisati povelje zgrabiti ga in preiskati hišo. Od tega moža bi se bil kaj tacega naj-nazadnje nadjal. Pa kolikokrat se človek zmoti, kolikokrat se skriva pod krinko poštenosti najgrša hudobija!

To se je pokazalo tu vnovič, kajti ko je strojar pripeljal se s kožami domú in smo hišo preiskali, smo dobili pod streho za dimnikom majhno železno škrinjico napolnjeno s ponarejenimi bankovci, pri njem pa še tudi par takih desetakov. Ko je vse to videl, je postal bled in se dal brez brambe peljati v ječo.

Tarnanja in joka njegove žene in otrok, ko smo ga odpeljali, ne bom popisoval, naj si bralcev vsak sam ta prizor pred oči postavi.

Prvo zaslišanje je pri vsakem hudodelniku važna reč, zato se ne sme mu dati časa, da bi mislil na izgovore in si sestavil red, po katerem bi potem lože tajil. Dasiravno je že mračilo se, vendar se podam v pisarno in pokličem Linarja pred se. Bil je ves bled in vpaden.

„Gospod sodnik“, mi odgovori na prvo vprašanje, „menda vendar ne boste mislili, da sem jaz vedé izdajal ponarejene bankovce?“

„Priznati res moram“, pravim jaz na to, „da bi od vas ne bil nikdar kaj tacega se nadjal. Al to mi boste pripoznali sami, da leti velik sum na vas. Opravičite se, kako ste prišli do bankovcev, katere ste izdali in katerih je bilo v vaši hisi še toliko najdenih.“

„Da bi to sam vedel! Včeraj, ko sem se peljal od doma na kupčijo, sem, vedé, da bo treba mi drobiža, podal se h krčmarju ter pri njem menjal štiri stotake; dal mi je samih desetakov za nje.“

„Ali ste jih pogledali, če so bili pravi ali ne?“

„Pogledal in preštel, se ve da.“

„Če je taka, potem je neverjetno, da bi takrat, ko ste kože kupovali, ne bili zapazili, da so ponarejeni.“

„Kaj tacega preiskavati mi potem ni več na misel prišlo. Pa so tudi dobro ponarejeni.“

„Zeló dobro res! Toda kar pravite, je neverjetno. Kako bi se bili bankovci, kateri so bili vsi pravi, ko ste jih od krčmarja prejeli — kar sami pripoznate, mogli v vašem žepu spremeniti v ponarejene?“

Linar na to ne vé odgovora, zato prašam dalje:

„Od kod ste dobili to škatljico samih ponarejenih desetakov, katera se je za dimnikom skrita našla?“

„Podtekniti se mi je morala“, pravi po nekolikem premisliku, „drugače ne more biti. Jaz — to zagotovim pri svojem poštenji — sem za-njo ravno tako malo vedel, kakor za tiste bankovce, ki sem jih za kože izdal.“

„To je zopet težko verjeti. Kdo bi vam jo bil podteknil?“

„Le eden je, katerega bi mogel dolžiti.“

„Imate dokaze?“

„Morda se še najdejo. Za zdaj ne vem ničesar, vse to me je tako zelo osupnilo in potrló, da še redno misliti ne morem. Oh žena moja, ubogi otroci! In kdo bo z mano še hotel kupčevati, če se izvé, zakaj sem bil prijét!“

Rad pripoznam, da se mi je mož smilil; al vse, kar mi je povedal, se mi je zdelo tako neverjetno, tako nemogoče, nenaravno, da sem jel dvomiti, ali imam pred sabo nesrečneža ali pa prebrisanega, potuhnjenega hudodelnika. Ker pa za zdaj ni bilo nič več spraviti iz njega, ga dam odpeljati zopet v zapor, kamor gré ves pobit in tarnajoč za svojo družino.

Drugi dan pokličem krčmarja. Bil je oseba jako neprijazne zunajnosti in plašnih oči; meni se je pokazal pa še bolj zopernega, ker je skušal priljuden biti in na vsako vprašanje odgovarjal z dostavkom: „učeni gospod cesarski doktor“, kar sem mu slednjič prepovedal. Po njem zvem, da je res Linarju menjal štiri stotake in mu dal desetakov za-nje, „toda dobrih, ne ponarejenih“, pristavil je hitro.

Druzega ni vedel povedati. Po vsem tem pa sem imel pravico, preiskati tudi njegovo hišo, ker se mi je mogoče zdelo, da so bankovci, katere je Linarju dal, vendar-le bili ponarejeni. Pa preiskava je bila zastonj, našlo se ni nič in pri odhodu me je spremil krčmar sam do praga ter z jako ostudnim smehljanjem rekel: „No, zdaj vidijo učeni cesarski gospod doktor, da smo pošteni ljudje.“

Meni se je strašno mrzilo do tega človeka, vse svoje premoženje bi bil dal za to, da bi bil imel tega na Linarjevem mestu.

Preiskava teče svojo pot. Najde se slednjič vseh 40 desetakov, katere je Linar izdal, a vsi so bili pona-

rejeni. Goljufani kmetje so tirjali odškodovanje in kleli njega in njegovo ženo, h kateri so na dom hodili tako dolgo, da je vsem plačala. Kako se je revica meni v srce smilila! Že tretji dan, ko je prišla k meni, je bila vpadla prej tako ljuba ženica, da je bila ko strah; komaj sem jo še spoznal. Padla je pred mano na kolena in prosila milosti za moža — ne za-se, marveč zarad otrok. Kupčija je vsa proč in če bo še kaj časa zaprt, bodo vsi berači. Zagotavlja mi, da je mož čisto nedolžen v tej stvari, kakor njegov najmlajši otrok. Da-si sem navajen bil že žalostnih prizorov, tu sem se komaj zdržal solzá, tako se mi je revica smilila. Al kaj sem mogel storiti za-njo? Nič! Tolažil sem jo s tem, da, če je njen mož pri vsem tem nedolžen, bo preiskava to že pokazala. „Kar se mene tiče — sem pristavil -- bodite prepričani, da ne bom zanemaril ali prezrl ničesar, kar bi utegnilo vašemu možu na prid biti.“

Nekaj moram še tù omeniti, kar se je pokazalo med preiskavo. Po vsem trgu je novica, da je Linar prijet zavoljo izdajanja ponarejenih bankovcev, naredila strašen hrup, nihče se od konca ni nadjal kaj tacega od tako obče spoštovanega in poštenega moža, kakor je bil Linar znan. Pa vse se poleže, tako tudi to čudenje. Slednjič so nekateri na pol že verjeti začeli in tako je bil nastal nek mir. Le Jonas in njegova družina so kazali skoz in skoz tako zadovoljnost na obrazih, ter govorili tako zaničljivo o tej „ciganski rodovini“, da se je to škodoželjno obnašanje jelo že sploh vsem gnjusiti, zlasti ker tudi nedolžni ženi in otrokom niso prizanašali z očitnim zasmehovanjem. Vsem tržanom je bilo sicer znano sovraštvo med rodovinama, a da sta Jonas in njegova žena tako hudobnega srca, kakor sta se zdaj kazala, tega se ni nihče nadjal.

Linar si je bil pri izpraševanjih zmiraj enak. Kar je prvič povedal, pri tem je ostal ves čas, namreč da ne vé, od kod je dobil one desetake. Preiskava je že trajala šest mesecev, a novega tudi drugod ni spravila nič na dan. Da bi bil Linar z izdelovalci bankovcev v kaki zvezi, to se mu toraj ni moglo dokazati; pač pa je bilo dokazano, da jih je izdajal, toraj bi bil tudi le

zarad tega obsojen, kar bi mu bilo pa tudi naklonilo najmanj pet let težke ječe. Ker sem bil jaz zvedel in dokazal, kar se je dokazati dalo, bi bil moral oddati njega in zapisnike deželni sodnji. To sem jetniku, ki je bil že strašno shujšal in ves občutek zgubil, naznanil in pristavil, da ima v treh dneh oddan biti deželni sodnji, katera bo potem določila dan konečne obravnave, ko bo državni pravdnik sestavil zatožbo. Linar čuje to brez vsega občutka, meni se je zdelo, ko da bi bil na telesu že popolnoma otrpnil.

Pa predno se je to zgodilo, se je reč vse drugače zasukala.

Dan po tem privleče stari pomagač Linarjev, ki je izmed vseh edini ostal tudi v nesreči še pri svojem gospodu, k meni v pisarnico jokajočega dečka okoli sedem let starega.

„Le sem, ti kačji zarod“, se dere nad njim, „tù gospodu sodniku pokaži, kaj imaš.“

Jaz strmim nad tem in velim strojarju izpustiti fanta, katerega je, kakor se je videlo, prav trdo za roko držal, ker jo je fant brž k ustam nesel in pihal.

„Kaj mi trpinčite dečka“, vprašam potem strojarja, „čemu ste ga k meni pripeljali? Čigav je?“

„Čigav si?“ pa praša mesto odgovora strojar; „govori, čigav si, ti kanalija!“

„Jonasov“, odgovori deček nekoliko ponosno, „bom že mami povedal, kaj si mi storil, grduh ti!“

Strojar ga zato dregne, da skoči deček po sobi. Jaz prepovem vnovič strojarju trpinčiti ga.

„O, takih gadov ne more človek nikdar dosti trpinčiti. Koliko je že ta spak našim otrokom prizadel! — No, govori“, se obrne potem zopet proti dečku, ki gleda mene, „zakaj sem te sem prignal! Boš ali ne?“

„S tabo ne govorim“, odgovori deček kljubovajoči, „ti si tudi iz tiste ciganske hiše, kjer so vsi lumpje, so rekli mama.“

Strojar se zopet zakadi proti dečku, in da ne bi bil jaz stopil vmes, gotovo bi ga bil vnovič dregnil.

„No, če noče ta glista povedati, zakaj sem ga sèm prignal, bom pa jaz govoril“, prične strojar; „zarad tega-le!“

Pri teh besedah izleče iz žepa papir ter ga pomoli meni. Jaz ga razvijem, ker je bil zeló zmečkan, in v roki imam — desetak, ponarejen desetak tiste sorte, kakoršni so se pri Linarju našli. Zavzet gledam strojarja in fantu in prašam:

„Kaj je s tem desetakom?“

„Pri fantu sem ga dobil, ko je prišel, kakor navadno, našim otrokom jezik kazat“, odgovori strojar in nadaljuje: „Jaz se stogotim, skočim za njim, ga primem, da bi ga pristojnejšega zadržanja naučil, in pri tej priliki zagledam ta-le papir v roki njegovi. Koj sem spoznal, da mora ponarejen biti, zato sem zgrabil poba in ga tiral sem. Tu naj pové, kje ga je dobil, morda se potem tudi zvé, kako so oni desetaki v našo hišo prišli, zavoljo katerih je naš gospod po nedolžnem zaprt.“

Meni pri teh besedah strojarja pride zopet na misel, kar mi je večkrat že poglavi hodilo, za česar pa nisem imel ne najmanjših dokazov. Vedé pa, da se pri otrocih z lepo besedo več opravi ko z ostrostjo, primem dečka za roko ter ga prijazno ogovarjam rekoč, da se mu tega hudega človeka ni treba bati, in da ga bom že jaz kaznoval. S tem ga napeljem počasi do tega, da mi pové, kako je prišel do tega „papirja“.

„O, naš papa in mama jih imata dosti. Če hočete, vam jih bom še prinesel“, odgovori deček.

„Kje jih imata?“ prašam dalje.

„O, so skriti, vi jih ne bote dobili.“

„Zakaj ne?“

„Zato, ker so skriti.“

„Kako si pa ti prišel do njih?“

„Enkrat sem videl, ko so šli papa pod streho, pa sem šel za njimi. Pod streho so pogledali okoli, če jih nobeden ne vidi. Jaz sem bil počenil za brun, pa sem se jim bil skrtil. Potlej so pa tam nekaj brskali, pa vzdignili nekaj opek in potegnili nekaj skup zvezanega papirja ven, pa so zopet opeko nazaj položili in šli proč; jaz pa sem šel potlej tudi tje, pa nisem mogel nič dobiti, zato ker nisem mogel opeke prizdigniti.“

„Kako si pa potlej jo vendar-le prizdignil, da si dobil ta papir?“

„O, saj ga nisem tam dobil! Gori se nisem več upal, zato ker bi bili morda papa hudi. Ta papir sem dobil v škatljici enkrat, ko sem mami ključ iz žepa vzel. Pa jim ne smete povedati, saj sem jim ključ potem nazaj dal, kakor sem ga vzel, da niso nič vedeli.“

„Ne boj se, ne bom jim povedal. Kje pa imajo mama škatljico s takim papirjem?“

„Vi je ne najdete, je skrita. Še menda papa za-njo ne vedó. O jaz pa vem! Veste, tam, kjer se v njihovo spalnico pride, je med vratmi prag. Pa ta prag se prizdigne, notri pa je škatljica. Toda če od mame ključa ne dobote, ne morete je odpreti.“

Meni je to dosti. Tedaj rečem dečku, da ga bom domu peljal k mami nazaj, naročim strojarju, da naj o vsem molči, kar mi ta zadovoljnega obraza obljubi, dam povelje žandarjem in beričem, kolikor jih je domá, da imajo iti z nami, in tako se podamo naravnost proti hiši Jonasovi. Dečka, ki je proti meni prav priljuden postal, peljem za roko in mu obljubim, da bo strojar že dobil, kar mu gre, ker je tako grdo ravnal ž njim.

Potoma še le jamem prevdarjati važnost tega, kar mi je deček pravil. Naravnost povem tu, da me je to veselilo, kajti morda pride po vsem tem kaj jasnega v zeló zamotano preiskavo zoper Linarja, katerega bi bil prav rad opravičenega in nedolžnega videl. Zato in pa, da bi morda prišel ponarejevalcem na sled, sem sklenil tukaj postopati z naglostjo pa tudi previdnostjo.

Žandarjem in beričem sem že pred odhodom dal površna povelja; bolj natančna so imeli dobiti v hiši, kjer so imeli vse zastaviti ter nikogar pustiti iz prostora, kjer bi ga našli. Tako sem prišel jaz prvi k hiši, spremljevalci moji tik za mano. Z dečkom se podam po stopnicah gori in mignem dvema beričema, da mi imata biti tik za petami.

„Tukaj bodo mama,“ spregovori deček in pokaže vrata v prvem nadstropji.

„Dobro“, pravim jaz, „bom šel povedat jim, kaj se je tebi zgodilo. Le tu zunaj malo počakaj, te bom že poklical.“

Beričema dam znamenje, da imata paziti na fanta in stopiti v sobo, če ju bom klical. Na to potrkam in

vstopim. Iz naslanjača se na pol vzdigne ženska podoba, ki je najbrže prej dremala. Ko me zagleda in spozná, mi pokaže stol tik sebe ter spregovori nekako naveličana:

„Skoro uganem, kaj vas je v mojo hišo pripeljalo. Je-li ste prišli prašat, kaj bi mi vedeli povedati o onih Linarjevih? O, to je rodovina, vsa skup nič vredna.“

„Motite se, gospa,“ odgovorim jaz mirno; „prišel sem zarad vas in vašega soproga. Je li domá?“

„Zarad mene in mojega soproga, pravite?“ praša gospá in stopi na noge. „Nama ni oni goljuf nobenega bankovca dal, ker moj soprog s takimi ljudmi ni bil nikdar v zvezi.“

„Prosim odgovora na vprašanje: Je li vaš soprog domá in mar veste, kje bi ga dobil?“

„Najbrže bo v svoji pisarnici,“ odgovori gospá nekoliko zavzeta zarad mojega strogega glasú. „Bom poslala po-nj, če se vam ne ljubi samemu iti k njemu.“

Izgovorivši to hoče prijeti za trak, ki je bil napeljan do zvonca, a jaz jo vstavim rekoč:

„Ni treba, gospá, ga bom že sam dobil. Ali ni tu vhod v vašo spalno sobo?“ prašam dalje kazaje stran-ska vrata.

„V spalno sobo? Gospod, smem prašati, kaj vam to mar gre?“ reče gospá nekoliko barvo spremenivši in gre proti sobi.

„Bodite, kjer ste, gospá, in ne ganite se iz mesta,“ pa velim jaz, gredé proti vratam.

„Oho, to bi vendar rada vedela, kdo je tu gospodar,“ zarohni gospá ter hoče potegniti za zvonec; a jaz jo primem za roko ter jo posadim na stol nazaj rekoč:

„Le mirno, sicer bi se vam sila godila.“

„Sila v moji hiši,“ kriči ona na vse grlo, da jaz, boječ se, da ne bi Jonas naše nazočnosti v hiši prekmalu zapazil, odprem vrata ter pokličem zunaj stoječa beriča. Ko vstopita, jej rečem:

„Zdaj le tiho, sicer se vam bodo usta zamašila.“

„Kaj, kaj, meni to v moji hiši — —“

Dalje ne more govoriti, kajti berič jej zamaši usta, drug pa jo drži, da se ne more ganiti. Na to grem jaz k vratam, skušam prizdigniti prag in ko se odmakne,

izlečem iz votline pod njim škatljico, čisto podobno oni, katero smo pri Linarju našli za dimnikom. Ko gospá to vidi, se zgrudi na stol. Jaz se dalje zá-njo ne menim, marveč jo prepustim bericema ter grem iz sobe. Zunaj dobim dečka, ki je še vedno mirno čakal, ter se podam ž njim v pisarnico, pred katero že stojita dva žandarja. Potrkam in brž na to vstopim.

Kaj zagledam! Jonas sedi s krčmarjem pri mizi, prvi sune več papirja iz nje, da pade za zid; oba sta zeló preplašena. Vendar se Jonas brž zavé, vstane ter mi gré naproti.

„Česa želite, gospod sodnik?“ me praša ter skuša obrazu svojemu dati naravno podobo, ob enem pa tudi postaviti se med me in krčmarja, kateremu je gotovo hotel dati priliko, da bi kaj skril. A jaz, zapazivši to, odprem zopet vrata in žandarja se pokazeta. Jonas in njegov tovariš postaneta v tem hipu bleda kot zid, zadnji seže celó po neko reč v žep, a jaz, urnejši od njega, zgrabim ga za roko, žandar pristopi in tako pade krčmarju pištola iz žepa. Na to ukažem ga vkleniti, Jonasu pa zažugam, da se bo njemu ravno taka zgodila, če se bo le količkaj sumljivo obnašal. Ker je videl, da je resnica, se je vdal in se ni vstavljal, ko sem jaz segel za njegovo mizo in izlekel dva zvezka ponarejenih desetakov, katere je bil on prej tje pahnil. Razen teh sem dobil tudi papir, na katerem je bil neki račun. Vse to vtaknem v žep.

Pustivši jetnika pod varstvom žandarjev se podam potem preiskavat hišo. S pomočjo dečka, ki o vsem tem ni še nič vedel, najdemo kmalu pod streho prostor, v katerem je bilo shranjenih zopet petnajst zvezkov ponarejenih bankovcev. Druzega v hiši, katero smo vso preiskali, ni bilo najti. Vzemši vse knjige v pisarnici Jonasovi seboj se vrnem nazaj k sodnji, kamor so bili Jonas in njegova žena ter ž njima vred zajeti krčmar že odpeljani. Jaz sem bil prav zadovoljen sam s seboj, ker se mi je zdelo, da sem tu kaj posebnega ogrenil. Jetnike, katere sem bil ukazal vsacega posebej zapreti, pokličem zaporedoma k sebi.

Prvi je na vrsti Jonas. Pride in brati mu je na obrazu, kaj ga v notranjem trga. Na moja vprašanja

ne odgovori besedice, zato ga dam zopet odpeljati v samotni zapor; ravno tako krčmarja, iz katerega tudi ni nič spraviti. Za take trdovratneže je samotna ječa najboljša mazilo.

Vse drugače se obnaša žena Jonasova. Vstopivši zaročni najprvo nad mano, kako da sem se predrznil ž njo tako ravnati, kakor s kako baburo.

„O, le pripravite se,“ mi žuga, „jaz vam bom pokazala, kaj se pravi z nami tako ravnati! Jutri, še danes, koj zdaj grem k gospej predstojnici.“

„Obžalujem, da to ne bo mogoče“, vgovarjam jaz mirno, „kajti za zdaj boste morali že še tu biti.“

„Da bi bila jaz tu,“ se grozi žena, „tu v tisti luknji, v katero ste me vtaknili? Nikakor ne, minuto več ne ostanem tu. Se bo videlo, če gospé predstojnice beseda še kaj veljá! O jaz vam bom pela, jaz, brž boste prestavljeni, ne, iz službe boste zapodeni, brez penzije, razumite?“

„Se še ne mudi,“ jej sežem jaz v besedo, „prašam pa vas, ali vas je volja, odgovarjati na moja vprašanja?“

„Jaz vam? Nikdar! Vi predrznež vi!“

„Opominjam vas, da ste tu pred sodnijo in se imate mirno in spodobno obnašati, sicer —“

„Sicer?“ mi seže v besedo in hudo vpre svoje sive oči va-me.

„Sicer bi vas moral spodobnega obnašanja učiti“, odgovorim jaz strogo; „pri nas imamo naprave, v katerih se nepokorni madé brez ozira na to, ali so ženskega ali moškega spola.“

„O, o, bom videla, kako daleč predrznost in nesramnost vaša segati sme. Jaz vam ne odgovorim nič, razumite? Se bom že drugod pritožila zoper tako silovitost.“

„Slobodno! To pravico imate. Zdaj pa odgovarjajte najprej meni.“

„Z vami ne govorim, to sem že rekla,“ se zadere ošabno, se zasuče in hoče iti iz sobe, a na pragu jo vstavi čuvaj. Jaz mu mignem, da jo odpelje, spoznavši, da zdaj ni ž njo nič opraviti.

Mislite si, kak hrup je naredila ta dogodba po trgu! Zdaj je bilo nekaterim razumljivo, kako je

mogel priti Jonas do tega bogastva, kajti kupčija z lesom, s katero se je le bolj na videz pečal, mu ni mogla toliko nesti, za kolikor je bil vsako leto bogatejši. „To je tedaj tista loterija — so rekli drugi — v kateri je, kakor je pravil, toliko zadel!“

Najbolj zadovoljno se je pa kazalo ženstvo s tem, da je bila prevzetna in napihnjena „gospá“ zaprta. Jaz ne vem, če je bil kdo v trgu, ki bi bil miloval zaprte.

Še isti večer sem si napravil načrt, po katerem sem se hotel lotiti preiskave. Da je Jonas v zvezi s ponarejevalci, če ni sam ponarejevalec, to je bilo skoro jasno. Da je imel pomagače, ki so bankovce izdajali, tudi to je bilo gotovo, kajti dozdej ni prišlo nikjer na dan, da bi bil on kak ponarejen desetak le kdaj imel. Morda najdem v pismih in knjigah, ki sem jih bil sabo vzela, kak ključ do te uganjke.

Vzamem jih v roko in jamem pregledovati. A tu ni najti ničesar, vsa pisma so do trgovcev in govore o trgovini ter niso nikakor spodtekljiva. Nerazumljiv pa mi je list, katerega je hotel krčmar strgati in vničiti, pa sem mu ga bil iz rok strgal. Tu je bilo pisano:

„Pr. 60 po 5, izdal 52, je 260, odstotki 52, skup 208. U. noče več. Zdej 30 po 6, je 180, 30 njemu, je 120.“

Zamislil sem v ta list in čez nekoliko časa si te znamke tako-le raztolmačim:

„Prejel 60 bankovcev, za katere imam dati po 5 gold. Izdal jih 52, kar znese 260 gold.; od teh mi gre 10 odstotkov zato, da sem jih spečal, tedaj 52 gold. Če jih odštejem od 260 gold., ostane vam 208 gold. U. noče več bankovcev. Zdej jih je spečal 30, od katerih ima dati po 6 gold., tedaj 180 gold. Od teh odbije deset odstotkov, to je 30 gold., toraj ostane vam 120 gold.“

To raztolmačenje se mi zdi jako verjetno, le kdo je tisti „U.“, nad tem si zastonj glavo belim. Treba čakati, morda me preiskava pripelje na pravo pot.

Preiskava se toraj plete dalje. Se ve, da tudi Linar, kateremu pa dozdej nisem še nič povedal, ostane dalje v preiskovalnem zaporu. Jaz sem mislil, da ne bo težko zaprte pripraviti do tega, da bi vse obstali.

Al motil sem se. Jonas in krčmar, katerima pokažem tudi po meni razvozljan list, nočeta o ničemur nič vedeti, tudi o bankovcih ne, kateri so bili pri preiskavi hiše pod streho in v njegovi pisarnici najdeni. Krčmar odločno taji, da ni bil z Jonasom v nikaki zvezi, Jonas pa ostane pri tem, da ni vedel, da so bili bankovci ponarejeni. Jonasova žena, pri kateri smo našli ključ do one pod pragom skrite škatljice, se je bila preobrnila čez noč, a tudi ona trdi, da jej še na misel ni prišlo, da bi bili desetaki v njeni privatni škrinjici ponarejeni. Ko jej očitam, da je škrinjica, v kateri so bili pri njej najdeni bankovci, popolnoma podobna oni, katero smo pri Linarju našli, mi odgovori kratko:

„Mogoče! Saj je takih škrinjic več na prodaj.“

Memogredé naj tu še omenim, da se mi je o tej ženski zelo čudno zdelo in mi bilo malo všeč to, da ni nikdar po svojih otrocih tožila. Res, da so bili morda v boljših rokah, ko prej, ker je bila prišla neka teta njena gospodinjit v hišo; al vendar je slabo spričalo za materno srce, če nikdar otrok ne pogreša. Tudi oče se ni zmenil za-nje.

Vse to mi je vtrdilo prepričanje, da imam prave in trdovratne hudodelnike v pesteh, al do kože jim vendar nisem mogel takó, kakor bi jim bil rad prišel.

Morda bi se bila ta reč še dolgo vlekla, zlasti kar se tiče zveze med Jonasem in Linarjem, kateremu je moral prvi podvreči one bankovce, da ne bi bilo se prigodilo zopet nekaj, kar je preiskavo naglo pripeljalo na pravo pot.

Nekega popoldne pride k meni učitelj, o katerem sem že prej rekel, da je bil memo krčmarja edina oseba, ki je z Jonasom občevala. Mož je ves plab, kakor da bi se mu bila kaka nesreča prigodila. Jaz mu ponudim stol in ko sede, ga prašam, kaj ga je k meni pripeljalo.

„Vest, huda vest,“ odgovori ves potr. „Tako mi ni več živeti, če bi tudi varno bilo.“

„Vest vas teži?“ prašam zavzet. „I, kaj imaste vendar na nji.“

„Poslušajte me, potem pa storite z mano, kar hočete. Dobra tako nisem vreden.“

Ko mu zagotovim, da ga bom poslušal, potem pa ravnal po postavi, prične:

„Da, po postavi, nič drugače, to zaslužim. Najprvo zvedite, da Linar sedi po nedolžnem v zaporu.“

„To veste vi in mi pridete še le zdaj praviti?“

„Prej sem se bal, a zdaj, ko ste pravega prijeli, se ne bojim več. Tudi bi prej ne bil imel nobenih dokazov, Jonas in krčmar bi bila vse vtajila in tako bi bil jaz prišel zaradi obrekovanja v past, Linarju pa to ne bi bilo pomagalo.“

„Govorite, človek, govorite! Povejte mi vse, kajti vsaka ura, katero sedi Linar po nedolžnem v ječi, pade vam na krivdo.“

„O, bom govoril, vse bom povedal, kar vem. Kar pa ne vem, do tega vam bom pokazal pot.“

„Postava ima v takih slučajih, če pride po prostovoljnem naznanilu kakega sokrivca kako hudodelstvo na dan, posebne olajšalne določbe, in zlasti če kdo, če ravno sokrivec, izdá kako družbo, ki se peča s ponarejanjem in izdajanjem bankovcev, ali pokaže pot, po kateri pride sodnija do nje, se ravna ž njim jako milostljivo, včasih ostane celó brez kazni.“

„Tega mi ni bilo treba opomniti, gospod sodnik, jaz bi vam bil tako vse povedal, kar vem. Milosti postavite celó ne maram, ker vem, da sem zaslužil ostro kazen. Tedaj čujte!“

Jaz vzamem pero v roko, da bi si kaj zapisal, in on prične:

„Jaz sem tu učitelj, to vam bo znano, da je plača moja pičila, to tudi veste. Predno sem se posvetil učiteljstvu, bil sem uradnik, ali zavoljo neke nezvestobe, so mi bili slovo dali. Ker se potem nisem mogel drugam obrniti, sem prišel sem za učitelja. Lahkoživcu ki sem, mi ni bilo moč shajati s pičlo plačo, zato sem bil vedno v denarnih zadregah. To je moral Jonas zvedeti, kajti nekega dne pride k meni in mi ponudi denarja na posodo. Lahko si mislite, kako brez pomislika sem se poslužil te ponudbe. Oh, da bi nikdar ne bil spoznal tega človeka, morda bi se bil v sili in revšini vsaj rednega življenja navadil!

„Ali ni Jonas posojenega vam denarja nikdar nazaj tirjal?“ mu sežem prašaje jaz v besedo.

„Kaj pa da ga je! Ko sem se bil pri njem že zadosti zadolžil, me pokliče nekega dne ter me praša, kdaj mu mislim posojila vrniti. Na to nisem imel — se ve da — pravega odgovora, ker še sam tega nisem nikdar resno pretresal. „Jaz vam bom olajšal plačilo — prične slednjič on sam — tako, da mi ne boste nič plačali iz svojega, marveč še denar zaslužili.“ To mi je bilo — se ve da — zeló všeč. Jonas mi potem razklada dalje, da, če bom previden, za-me ne bo nobene nevarnosti pri tem, kar mi bo izročil, in ko mu jaz prisežem, da bom molčal, mi pokaže zvezek desetakov. Poglejte jih, pravi. Meni se kar v glavi vrtí. Ali kaj zapazite na njih? me vpraša. Jaz jih ogledujem, a ne zapazim ničesar. No, glejte, za vsak tak desetak mi prinesete pet goldinarjev, kar več dobite za nje, bo vaše. Če mi jih boste pridno med ljudi spravljali, bom čez nekaj časa naredil črto čez ves vaš dolg. Jaz veselja poskakujem, kajti takih pogojev plačevanja dolga se res nisem nikdar nadjal. Spravim toraj zvezek desetakov — bilo jih je menda sto — in hočem iti, a Jonas me ustavi. Ti desetaki so ponarejeni, mi pravi, a dobro ponarejeni, česar ste se sami prepričali. Izdajajte jih toraj previdno, da nas sodnija ne zasači, sicer ste pogubljeni. Jaz se ne bojim, da bi me izdali, kajti, če bi zgrabljeni prav trdili, da ste jih od mene dobili, nimate nobenih dokazov. Toraj veste, da gre le za vašo kožo, če vas primejo; ravnajte se po tem! Ta novica me je nekoliko prestrašila.“

„Pa ste vendar vzeli bankovce seboj?“

„Najprej sem jih hotel nazaj dati, pa skušnjava je bila za-me prevelika. Vzamem jih in jamem spravljati med ljudi, zlasti po sejnih, katere sem pridno obiskoval. Spečal sem onih sto in prinesel Jonasu 500 gold. za-nje, potem sem dobil jih še sto —“

„Katerih ste pa le trideset spečali,“ opomnim jaz, kajti zdaj mi je znano, kaj pomeni na onem lističu tisti „U.“, namreč učitelj.

„Spečal sem jih 70,“ odgovori učitelj.

„Kako pa, da stoji na tem listu le 30?“

„Ker jih je 40 prav za prav spečal krčmar, ki je bil tretji v zvezi. To vam bom brž razložil. Nekega dne — tega je že čez pol leta — sedim v posebni sobi pri krčmarju, kar pride Linar in praša krčmarja, če mu more štiri stotake zdrobiti. O, se bo že dobilo, odgovori ta in pride k meni. Imate kaj pri sebi? me praša, kar bom spečal, bova delila? Jaz mu dam desetake, katerih sem bil ravno prejnjji dan dobil od Jonasa zopet sto, in on gre v prvo sobo. Radoveden, kako bo naredil, gledam jaz skoz linico in vidim, kako krčmar našteje iz svoje listnice 40 desetakov, katere dá potem Linarju, ki jih zopet prešteje in vsacega proti oknu pogleda, da bi se prepričal, če so vsi pravi. Ko se je tega prepričal, jih zadovoljen zloži skup, dá krčmarju iz svoje listnice štiri stotake in vtakne kupček desetakov v njo.“

„Kako da jih Linar, ki je, kakor pravite, vsacega posebej proti oknu pogledal, ni za ponarejene spoznal?“ prašam jaz, ker se mi čudno zdi, kar mi učitelj pravi.

„Ker so bili vsi dobri“, odgovori učitelj.

„Dobri? Kako pa je Linar vendar prišel k ponarejenim?“

„Med tem časom, ko je Linar segel po žepnico in jemal stotake ž nje, je zamenil krčmar naglo kúpec pravih desetakov, ki so na mizi ležali, s ponarejenimi in Linar, ki tega ni zapazil, ker se je zopet proti oknu obrnil, je spravil potem ponarejene mesto pravih ter odšel misleč, da ima prave. Krčmar je na to prišel k meni in mi dal zadovoljno se smeja tri stotake, enega pa je obdržal za se. Od teh treh je potem Jonas dobil dva, meni je pa ostal eden.“

„Vi ste vse to vedeli“, pričnem jaz, „in videli tudi, da je bil Linar ne le goljufan, ampak tudi zaprt, pa ste vendar molčali tako dolgo?“

„Molčal sem“, odgovori učitelj z zamolklím glasom, „iz dveh vzrokov. Prvič me je motil denar, drugič pa tudi dokazov nisem imel kajti krčmar in Jonas bi bila vse vtajila. Saj je bila hišna preiskava pri krčmarju zastoj.“

„Kdo pa je ono škatljico s ponarejenimi bankovci

pod streho za dimnik Linarjeve hiše spravil? Kajti na ta način Linar tudi za te ni vedel.“

„To je storil Jonas sam. Ker se hiši skup tiščite in zid ni predebel, je skopal luknjo va-nj, katero je potem zopet zadelal, ko je škatljico za dimnik skril. To sem zvedel po krčmarji in tudi sodnija bi bila lahko našla sled, če bi bila bolj natanko preiskovala; saj se mora na zidu še poznati, če prav ga je Jonas pobelil. Vse to se je zgodilo v viharni noči, ko se ropot ni mogel slišati.“

„Zakaj bi bil Jonas to storil?“

„Iz sovraštva do Linarja. Tega on tako črti, da bi veselja poskakoval, ko bi ga videl na vislicah in vso njegovo rodovino na ražnju se peči.“

„Odkod to strašno sovraštvo? Je-li vam vzrok znan?“

„Znan mi je, po krčmarju sem ga zvedel. Tisti čas, ko je Jonas vkupil se v ta trg — kakih deset let bo tega — je slovela tu zavoljo lepote in blazega srca poštarjeva Marijca. Skoro polovico mladih tržanov je hodilo za-njo, a ona ni marala za nobenega in kedar je šla iz cerkve domú po poti, ob kateri so se nastavljali vsi mladenči, ki so po nji zdihovali, se ni ozrla ne na levo ne na desno, ampak šla s pobešenimi očmi in sramožljivo tik matere — očeta že več let ni imela. Ni čuda, da je tudi Jonas, takrat še jud, kar je bilo obče znano, jel za njo gledati, se jej nastavljati ter pošiljati jej, ko vse to ni obrnilo njenih oči na njega, darila velike vrednosti na dom, katerih pa ona ni niti pogledala niti sprejela. To ga je zeló grizlo in ker je videl, da je Marijca pobožna, mislil je, da ga zato ne mara, ker je on judovske vere. Gre in se dá krstiti, to se reče, krstiti telo, kajti duša je ostala ravno tista. Pa tudi to mu pri Marijci ni nič pomagalo, zastonj je zdihoval in hodil za njo, in ko je nekega dne stopil pred njeno mater in naravnost snubil hčer, je dobil tak odgovor, da je bil jeze zelen.“

„A ne samo Jonas, tudi nekdo drugi je zastonj zdihoval za izvoljenim svojega srca. Ta drugi bil je ženskega spola in sicer hči okrajnega predstojnika, dobro rejena, pa tudi zeló ošabna Julija. Na vso moč si

je prizadevala, obrniti na-se pozornost najlepšega mladčca v trgu. Ta je bil brez dvoma Janko Linar, sin strojarja, hišnega posestnika in župana, kateri je bil že v viših šolah na Dunaji; ker mu je pa pred par leti oče umrl, popustil je daljno študiranje ter se poprijel rokodelstva svojega očeta, katerega se je bil kmalu izučil. Takrat je bil že samostojen, dovolj premožen strojar, katerega bi bilo razen predstojnikove Julije še marsikatero dekline rado vzelo. A on se ni menil za ženski spol, najmanj pa za Julijo, katero je, če jo je srečal, spoštljivo, pa tudi mrzlo pozdravljal. Ona si v svoji prevzetnosti ni mogla misliti, da jo nalašč zanemarja, ampak menila je, da je preboječ, da se ji ne upa bolj prijaznega kazati iz spoštljivosti do njenega stanu, ker je predstojnikova hči. Zato pregovori očeta, da napravi domačo veselico, h kateri povabi tudi Jankota, da-si ni imel sicer navade vabiti rokodelcev. Al kaj se zgodi! Janko, ki bi si moral v veliko čast šteti, da ga vabi okrajni predstojnik, ne pride, marveč se izgovarja z obilnim delom.“

„Julija pa vendar še ne obupa, ampak ravno zato, ker se jej vpira, ga hoče vjeti v svoje zanjke; tudi so jo dražile hčere drugih uradnikov, katerih bistroumnosti ni skrito ostalo, kar je Julijo težilo. Zato gre in stori nekaj, kar sicer ženska stori le strastne ljubezni že na pol slepa, namreč piše mu listič, v katerem ga prosi, da bi prišel na nek naznanjen mu samotni kraj, ker mu ima nekaj zelo važnega povedati. Pismice pošlje po hišni, katera pride kmalu nazaj in naznani, da bo gospod Linar prišel. Vesele nade polna se podá na odločeni kraj, kamor pride res tudi Linar, a v delavni obleki, kar jej že koj ni bilo všeč. Kaj sta govorila, tega nihče razen nju ne vé; to pa je znano, da je prišla Julija kakor burja domu, bila tri dni bolna in ozdravila še le, ko jej je hišna povedala, da so preteklo nedeljo oklicali gospod fajmošter gospoda Linarja, kateri vzame v zakon Marijco, poštarično hči. Nekoliko dni je bila potem Julija kakor kača in take strupene volje gre nekega večera z očetom v gostilnico, kjer najde Jonasa ravno take volje, kakor ona. Pri takih prilikah so najnovejše ženitve glavni predmet vsega razgovar-

janja. Gosposdična Julija sicer ni mogla trpeti Jonasa in je bila nevoljna, če jo je na cesti pozdravil; al enaka nesreča približa nesrečneže družega drugemu in tako se je zgodilo, da so gospod župnik štirinajst dni po poroki Linarjevi poročili gospoda trgovca Linarja z gosposdičino Julijo, hčerjo predstojnikovo. Svet je govoril, da sta se vzela le iz jeze, ker on ni dobil Marijce, ona ne Linarja. Srd je bila toraj vez njunega zakona. — Tù imate toraj vzrok sovraštvu med rodovinama, ki je potem čedalje bolj še rastlo, kajti Jonas in njegova žena sta metala Linarjevim polena pod noge, kjer koli sta mogla, tako da je Linar zadnje dni, predno je bil zaprt, namenil se iskati kupca za svoje posestvo ter preseliti se drugam, le da bi šel temu gadu s poti.“

Učitelj se malo oddahne in briše pot iz obraza, ki mu je stopil na-nj med živahnim pripovedovanjem. Meni je bila vsa ta reč nova, a dobro došlo gradivo, ključ do marsikaterih dozdej mi nerazumljivih spletek. Vendar bi bil rad še kaj zvedel, zato se obrnem, ko sem si nekatere stvari zapisal, zopet k učitelju, ki začne vnovič sam od sebe:

„S tem sem vam razjasnil razmere med obema družinama, zdaj prideva zopet do bankovcev. Da mora Jonas biti v zvezi s ponarejalci samimi, to slutim, ne vem pa še ne. Pač pa sem v stanu vam povedati in tudi pokazati kraj, kjer hrani Jonas vsa taka pisma. Morda v njih najdete kaj novih dokazov, kajti on bo tajil, dokler bo mogel. Ta skrivni kot sem zasledil nekdej ponoči gredé skrivaj za krčmarjem in Jonasom. Bila je huda, viharina noč, zato nista mogla slišati mojih korakov. Tako sem lezel za njima do onega zapuščenega zidovja, ki je ostalo od nekdej pogorele hiše tik gozda, katere nihče potem ni več pozidal. Posestvo je zdaj krčmarjevo. Tam mi zgineta spred oči, kakor da bi se bila v tla vdrla, jaz pa se naslonim k zidu in čakam, dasiravno je dež z vso močjo na-me lil. Čez dobri dve uri se zopet prikažeta in krčmarjev glas pravi: Zdej jih imava že zopet dosti za nekoliko časa. — Iz tega sem jaz sklepal, da imata tu zalogo bankovcev. Na to sta se zgubila v temoti, jaz pa zopet za njima, radoveden, kam bosta šla. Čez nekaj časa se

ločita, krčmar gre proti domu, Jonas pa na svoj vrt in sicer skoz zadnja vrata. Misleč, da to zato stori, da bi po tem potu skrivaj prišel v hišo, hočem tiho iti domú, kar slišim Jonasa zakleti. Pritisnem uho na vrata, ki so zapirala z deskami ograjeni vrt, in zopet slišim, da Jonas nekaj pristavlja nekam, kar mu pa spodletuje, najbrže, ker je zemlja po dežju mehka in polzka. Čez par minut razsvetli blisk vrt in mi pokaže Jonasa na lestvi k drevesu pristavljeni. Kaj je tam imel opraviti, tega ne vem, le toliko mi je znano, da je ono drevo kaka dva sežnja od tal votlo. Ker sem slišal kmalu potem Jonasa hišna vrata odpreti in zapreti, sem hitel do kože premočen in mraza na pol trd domu. To drevo in tudi kraj pri zidovju, kjer sta se krčmar in Jonas tako naglo zgubila, vam pokažem še danes, ako želite.“

„Dobro“, rečem jaz, „čim prej tim bolje! Boste šli z mano.“

Vzdignem se, da bi poklical briča in poslal ga po pisarja in žandarja ter šel z učiteljem. A brič sam vstopi in pomoli mi pismo, rekoč, da ga je dobil pri krčmarju, kateri ga je hotel z obleko vred poslati svoji ženi. Radoveden razvijem listič in berem:

„Draga žena! Jaz bom kmalu domá, če mi drugoga ne dokažejo, kakor do zdaj. Jonas molči ko štor, njegova žena pa vé le za to, da je bankovce izdajal, in mu jih je sama pomagala izdajati, če je šlo. Prosim pa te to le: Pojdi na Jonasov vrt, zlezi po lestvi na hruško, tretjo od hiše in vzemi ž nje tisto železno škrinjico, ki jo boš z roko dosegla in zakoplji jo kje ali pa jo vrzi v vodnjak na dvorišči. Potem me boš imela kmalu zopet domá.“

Po tem pismu sem bil prepričan, da je učitelj resnico govoril. Vtaknem pismo v žep, potem pa se napotim z učiteljem najprej na Jonasov vrt. V omenjeni hruški dobimo res majhno, a trdno železno škrinjico, katero jaz sabo vzamem, ker je bila zaklenjena. Potem gremo do zapuščenega zidovja. Učitelj pokaže kraj, kjer je on stal, in kot, kjer sta krčmar in Jonas tako naglo zginila. Bil je tu velik kup šodre, ki se je bila najbrže iz zidovja doli vdrla. Ogledujemo zidovje in kot na vse strani, a vse zastonj, najti ni vhoda do nobenega

prostora, tudi tla so popolnoma trda. Ker nimamo orodja seboj, da bi kopali, pošljem briča po par delavcev z rovniciami in motikami. Ko prideta in začneta razkopavati kup šodre, se kmalu čuje bolj votel glas in čez dober četrt ure se pokažejo pod kupom, ki se je bil najbrže pozneje po dežju tako visoko nasul, z železjem okovana vrata; delavca jih z rovniciami kviško vzdigneta in pokažejo se stopnice v temno globočino. Luč je kmalu narejena in tako lezemo po vrsti v temno shrambo, ki je bila prej najbrže hišna klet. Stopivšim na tla kaj pokaže luč!

V zadnjem kotu je videti na nekem stalu stroj, sicer jako priprostega dela, a ko ga bolj na tanko ogledamo, vidimo, da je popolnoma sposoben za tisek. V omarici v zidu najdemo papirja, črk za tisek, barve in družega enacega orodja več, le glavne stvari ne, namreč ploše za tisek. Prepričani, da tudi ta mora biti v tej kleti, preiščemo in prekopljemo vse, pa ni je najti! Jaz tehtam škrinjico, katero smo v hruški dobili, pa ta je čisto lahka, ploše gotovo ne more biti v njej.

Nekako nezadovoljen pogledam učitelja. Ta je tudi nekako osupnjen, da ploše za tisek bankovcev ni najti, in stoji, kakor da bi kaj premišljeval.

„Stojte, gospod sodnik,“ spregovori naglo, „še en kraj vem, kjer sem enkrat videl Jonasa se muditi. Za plošo bi bilo morda tu premokrotno, bi se je utegnila rja prijeti. Idite z mano, prosim, ne daleč od tu.“

Vse, kar smo tu našli, seboj vzemši gremo za učiteljem, ki nas pelje proti neki sušilnici za sadje, kakoršne se nahajajo po kmetih. Ta je stala na Jonasovem posestvu. Vrata so zaprta z zapahom, a par vdarcev z rovnico in razbite so. V notranjem prostoru je navadno sušilno orodje, med katerim ne najdemo, česar iščemo. Al na zidu, kjer je naslonjen na-nj počezni brun, ošlatam jaz nekaj čveterovoglatega in ko to spravim na dan je v mojih rokah zaželjena ploša, v katero je zdolben bankovec za deset goldinarjev; tudi še drugo ploščico najdemo, ki je bila za vodeni tisk, in tako smo ogrenili vso fabriko za izdelovanje desetakov.

Nihče ni bil tega bolj vesel, kakor jaz. Zdaj sem imel vse dokaze zoper krčmarja in Jonasa v rokah in

Linarju je napočil dan prostosti in opravičenja. Izročivši učitelja jetničarju, ker sem ga moral zapreti, odprem še v hruški najdeno škrinjico z dletom, kar je šlo težko. Tu najdem več pisem, računov in tudi nek zapisnik, v katerem je bilo zapisanih več imen in pri vsakem znesek, katerega je prejel v ponarejenih bankovcih. S pomočjo učitelja, ki mi pojasni, kar nisem prvi hip umel, zasledimo kmalo vse ude te skrivne družbe razen dveh, ki sta nam jo na Turško vpihala.

Ko sem Jonasu in krčmarju vse to pokazal, kar sem našel, in ko so tudi nekateri izmed prijatih izpečevalcev jima naravnost v obraz povedali, da so od njih ponarejene bankovce prejemali in zan-je tudi njima skupljeni denar, odstevši svoj zaslužek, odrajtovali, je vpadla predrznost in obstala sta mi vse, česar sta bila dolžena.

Razume se samo po sebi, da je bila meni prva skrb, dokazati Linarjevo nedolžnost. Ko mu naznanim, da je prost in sijajno opravičen, se milo nasmeje in pravi:

„Saj sem vedel, da tako mora priti. Samo če ne bo prepozno! Kdo bo povrnil moji družini zgubo, ki jo je po krivem trpela!“

„Odškodvani boste iz Jonasovega premoženja“, ga tolažim jaz, „zato je že skrbljivo.“

Ko se je po trgu zvedelo, da bo Linar iz ječe izpuščen, ker se je dokazalo, da je popolnoma nedolžen, je privrelo vse, kar je moglo na noge, k ječi in ko se odpro vrata in se on pokaže bled in shujšan, vse kriči:

„Po Jonasu! Obesite njega in njegovo babo in krčmarja vstric nju. Žažgite mu hišo!“

Vendar se poleže hrup kmalo ali premeni marveč v slavo-klice Linarju, katerega spremi vsa množica domu. Kaki občutki so sprehajali njega in družino njegovo, ko se je po dolgem zaporu vrnil k nji, tega popisati nisem v stanu. Obrtnija njegova, ki je med zaporom njegovim čisto propadla, se je brž zopet povzdignila, kajti vse je vrelo k njemu. Tudi zdravje njegovo in rodovine se je naglo zboljšalo in še predno je bila čez Jonasa in njegovo družbo sodba izrečena, je bil Linar že

zopet na trdnem. Vrh tega mu je bilo iz prodanega posestva Jonasovega pripoznanih 2000 gl. odškodovanja, katere je pa blagi mož — razen 400 gl., za ktere je bil ogoljufan — podaril zapuščenim Jonasovim otrokom, katere je vzela neka bližnja žlahtnica k sebi. To mu je pridobilo še večje spoštovanje po vsem okraju.

Jonas in krčmar sta bila zaradi hudodelstva ponarejevanja bankovcev obsojena v težko ječo na vse žive dni, žena Jonasova pa kot sokriva hudodelstva izdavanja teh bankovcev na 7 let težke ječe. Učitelj je dobil le eno leto, ker je pomagal izdatno, da je bilo gnjezdo bankovčarjev vničeno. Ko je svojo kazen prestal, sem mu preskrbel jaz v drugem zelo oddaljenem kraju učiteljsko službo in sem imel zadostenje, da se je popolnoma poboljšal in se poprijel svojega posla z vso marljivostjo.

KAZALO.

	Stran
Poštne nakaznice	3
Poštatica na Prelazu	19
Ponarejeni bankovci	39

